

PRITARTA
Kauno miesto savivaldybės tarybos
2019 m. liepos 23 d.
sprendimu Nr. T-350

PATVIRTINTA
Kauno Valdorfo darželio „Šaltinėlis“
direktoriaus
2019 m. liepos 31 d.
įsakymu Nr. V-28

KAUNO VALDORFO DARŽELIO „ŠALTINĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas - Kauno Valdorfo darželis „Šaltinėlis“;

Teisinė forma – Kauno miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga;

Grupė – neformaliojo švietimo mokykla;

Tipas – ikimokyklinio ugdymo mokykla;

Adresas – K. Baršausko g. 84, 51441 Kaunas. Tel. (8 37) 45 14 26

Internetinė svetainė – www.saltinelisvd.lt

Valdorfo darželis „Šaltinėlis“ (toliau – Darželis) pradėjo veikti 1962 m. sausio 1 dieną.

Vadovaujamosi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcija ir Reikalavimų valstybinių ir savivaldybių mokyklų nuostatams pagrindu parengtais Valdorfo darželio „Šaltinėlis“ nuostatais.

Filosofinė kryptis ir ugdymo teorija

Pasirinkta įstaigos darbo kryptis yra humanistinio ugdymo modelį atitinkanti R. Šteinerio (Valdorfo) pedagogika, kuri remiasi nuoseklia filosofija – *antroposofija*. Ši filosofija akcentuoja tris žmogaus sielos veiklos rūšis – *mąstymą, jausmus, valią*. Kiekviena šių sričių reikalauja ypatingo dėmesio skirtingais vaiko vystymosi etapais. Tai – detali amžiaus tarpsnių teorija, teigianti, kad žmogus vystosi visą gyvenimą, ir nagrinėjanti vaikystės amžiaus tarpsnių sąsajas su suaugusio žmogaus gyvenimo laikotarpiais. Valdorfo pedagogikos metodai remiasi giliu vaikystės amžiaus tarpsnių suvokimu bei nuodugniu kiekvieno pedagogo vaikų stebėjimu, empiriniais tyrimais, jų analize ir asmenine patirtimi.

R. Šteinerio koncepcijoje galime surasti sąlyčio taškų su psichoanalitine asmenybės teorija, pavyzdžiui, traktuojant žaidimą, kaip terapiją, kaip harmonizuojančią veiklą: žaisdamas, vaikas įgyja emocinio atsparumo ir tampa psichologiškai brandesnis. Šteinerio Valdorfo pedagogikos koncepcijoje galima išvelgti ir laisvąjį ugdymą inspiravusio J.J.Rousseau idėjų atgarsių: dėmesys vaiko vystymuisi, jo pakopoms; vaiko autonomijos pripažinimas; jo prigimties sureikšminimas. Valdorfo koncepcija iš dalies artima ir šiuolaikinei pragmatizmo (J.Dewey) koncepcijai: ugdoma per veiklą; labiau orientuojamasi į procesą, o ne į rezultatą; linkstama į plataus masto, nespecializuotą ugdymą; į mokymąsi eksperimentuojant ir atrandant (Ozmon, Craver, 1996). Šiuo požiūriu Valdorfo pedagogika vertinama kaip laisvojo ugdymo paradigmai priklausanti kryptis.

Darželyje taikomi lauko pedagogikos elementai, pagrįsti ugdymo gamtoje filosofija ir patirtinio ugdymo principais. Ugdymas lauke daro teigiamą poveikį vaikų fizinės bei emocinės sveikatos vystymuisi, padeda normaliai vystyti vaiko socialiniams gebėjimams, mokytis bei pažinti, tyrinėti juos supančią natūralią gamtinę aplinką už darželio durų. Labai svarbu, kad vaikai kasdien ne tik ilgiau bet ir kokybiškai praleistų laiką lauke. Buvimas gamtoje skatina būti rūpestingesniais gamtai, ją saugoti ir puoselėti.

Darželio savitumas

Įstaigos veikla grindžiama Valdorfo pedagogine sistema, kurios esminės nuostatos atitinka humanistinius ir demokratinius Lietuvos švietimo sistemos principus.

Darželis nuo 1999 m. yra Tarptautinės Valdorfo darželių sąjungos narys (id. kodas – 586 380). Nuo 2002 m. Valdorfo darželyje „Šaltinėlis“ veikia Konsultacinis ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos centras, kuris: skleidžia visuomenei humanistinės Valdorfo pedagogikos idėjas ir praktinę patirtį, atskleidžiant jos teigiamą poveikį vaiko socializacijai, skatina visuomenės požiūrio į netradicinį ugdymą kaitą, siekiant užtikrinti ikimokyklinio ugdymo įvairovę ir kokybę. Nuo 2013 m. – Lietuvos Valdorfo vaikystės pedagogikos iniciatyvų asociacijos (LVVPIA) narys.

Darželyje teikiamos informavimo ir konsultavimo paslaugos tėvams, organizuojamos Valdorfo metodo studijų grupės šeimoms.

Darželyje dirba 14 pedagogų. 10 auklėtojų ir 4 specialistai (muzikos vadovė, logopedė, neformalaus ugdymo pedagogai - dailė, kūno kultūra. 94% pedagogų ir specialistų turi aukštąjį pedagoginį/specialųjį išsilavinimą, visos pedagogės baigė ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos seminarą, turi tai patvirtinančius tarptautinius sertifikatus.

Darželis turi ryškius besimokančios organizacijos požymius. Skatinamas ir palaikomas pedagogų pastovus kvalifikacijos kėlimas dalyvaujant Europos SF programose, ES Erasmus+ projektuose, atliekant stažuotes užsienio šalyse. Pedagoginė bendruomenė atvira pokyčiams,

atsižvelgdama į modernią visuomenę, kūrybiškai taiko Valdorfo pedagogikos metodus, integruoja lauko pedagogikos elementus, diegia projektinį darbo organizavimo metodą, patirtinį mokymą(si), į pedagoginį procesą įtraukiama visa darželio bendruomenė bei socialiniai partneriai: mikrorajono švietimo ir kultūros įstaigos, Kauno kolegijos Pedagogikos katedra, šalies universitetai, Lietuvos darželiai ir mokyklos, taikančios Valdorfo metodą: Kauno Valdorfo mokykla, Kauno VŠĮ Valdorfo darželis „Po saule“, Mažeikių VŠĮ Valdorfo darželis „Namučiai po smilga“, Vilniaus VŠĮ Valdorfo darželis „Namelis medyje“, Kazlų Rūdos „Elmos“ m-kla, Mažeikių lopšelis-darželis „Pasaka“ ir kt.

Vaikų poreikiai ir ugdymo(si) sąsajos:

Darželyje veikia penkios dieninės grupės (veiklos trukmė – 10,5 ir 12 val. per dieną): viena ankstyvojo (iki 2 m.) amžiaus, viena mišraus amžiaus nuo 1 metų iki 6 (7) m., trys mišraus amžiaus nuo 3 metų iki 6 (7) m. Vaikai ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo (Valdorfo) programą ir priešmokyklinio ugdymo programą. Integruotai ugdomi specialiujų ugdymosi poreikių (kalbos ir komunikacijos, sutrikusios klausos, judesio ir laikysenos, emocinių sutrikimų), mišrių šeimų, imigrantų vaikai. Didžiausias dėmesys skiriamas pagrindinei vaikų ugdymo(si) veiklai – žaidimui ir su juo susijusios vaizduotės, fantazijos, noro kurti, judėti, veikti, ir pažinti poreikių tenkinimui.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai

Darželio pasirinktas Valdorfo metodas tenkina tėvų lūkesčius ir poreikius ir garantuoja vaiko ugdymo(si) šeimoje ir darželyje darną. Tėvų ir pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą reglamentuoja pagal Europos tėvų teisių ir pareigų chartija parengtos ir darželio nuostatuose patvirtintos darželio tėvų ir pedagogų teisės ir pareigos, šeimų ir darželio sutartis, kiti galiojantys dokumentai. Tėvai aktyviai dalyvauja aukščiausios savivaldos institucijos – darželio tarybos – veikloje, yra susibūrę ir įsteigę Nevyriausybinę Organizaciją „Paramos Valdorfo pedagogikai bendriją „Šaltinėlis“.

Valdorfo darželiui būdingas ypatingas socialinis klimatas: išskirtinis dėmesys tėvų, vaikų ir pedagogų bei pedagogų tarpusavio bendradarbiavimui, vaikų tarpusavio santykiams. Demokratiški santykiai tarp vaikų, tėvų ir pedagogų plėtojami per bendrus projektus, tradicinius renginius. Darželio kultūra palaikoma per šeimos vertybių puoselėjimą, telkiant bendruomenę bendrų tikslų įgyvendinimui. Pedagogų ir šeimų bendradarbiavimas grindžiamas pagarba ir atvirumu, atsakomybe už ugdymo sėkmę, kolegialumu. Darželyje kuriamos ir palaikomos darnaus darželio kultūros plėtros sąlygos: rengiamos tradicinės bendruomenės šventės, mugės, išvykos, vakaronės, labdaros akcijos, talkos. Palaikomas identiškumo jausmas: sukurti ir naudojami ritualai ir simboliai (darželio vėliavos pakėlimas, laužo kūrenimas, darželio logo ir atributikos naudojimas, himnas, metraštis ir kt.).

Regiono savitumas

Darželis įsikūręs strategiškai palankioje vietoje, netoli centro, išsiskiria puikiu susisiekimu su aplinkiniais gyvenamaisiais rajonais. Greta veikia kitos švietimo (Kauno „Nemuno“ mokykla, Kauno lopšelis-darželis „Obelėlė“) ir kultūros (biblioteka) įstaigos. Darželis yra vaizdingoje geografinėje vietovėje, kuri leidžia plėtoti lauko pedagogikos elementus ir kūrybingai panaudoti artimiausią gamtinę aplinką: netoli teka upė Nemunas, pėsčiųjų tiltu galima patekti į J. Basanavičiaus šilą (Panemunė). Kadangi visas gyvenamasis rajonas buvo statomas tuo pačiu laikotarpiu 1960-67 m., todėl architektūra yra vienoda, tarp statinių yra išlikusios didelės erdvės, kurios apsodintos įvairiais dekoratyviniais medžiais, gyvatvorėmis. Darželio teritorija aptverta aukšta tvora, o tai sukuria saugią, estetinę ir higienišką aplinką darželį lankantiems vaikams. Aplink darželį auga vaismedžių sodas, yra nedidelis daržas, gėlynai, šiltnamis, 1 m² daržai ir kt. Įvertinus šias sąlygas, vaikams sudaromos visos galimybės daugiau laiko praleisti lauke, pažinti ir puoselėti gamtą.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Darželio pedagogai vadovaujasi principais, išdėstytais Lietuvos ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje, Švietimo įstatyme, priešmokyklinio ugdymo programoje: humaniškumo, demokratiškumo, atsinaujinimo, prieinamumo, lygių galimybių, kontekstualumo, efektyvumo, tęstinumo, veiksmingumo. Laikantis šių principų, savo įstaigoje ypač išskiriame ugdymo(si) procesą apsprendžiančius principus:

- **Pavyzdžio-pamėgdžiojimo** - didžioji dalis to, ką vaikas išmoksta ikimokykliniame amžiuje, yra perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Pedagogai iškelia sau tokius kasdienius uždavinius, kad būtų verti vaikų mėgdžiojimo.
- **Ritmiškumo** – visas ugdymo(si) procesas pagrįstas metų, mėnesio, savaitės ir dienos ritmu, nes ta padeda pajauti bendrą žmogaus ir gamtos gyvenimo ritmą, teikia darnos vaiko vidiniam gyvenimui, suteikia jam stabilumo ir saugumo jausmą;
- **Humaniškumo** - užtikrinamas asmenybės vystymosi vientisumas. Tikima geraisiais vaiko pradais, jo galiomis įveikti sunkumus.
- **Prigimtinių vaiko gebėjimų ir siekio pažinti poreikio principas.** Vaikai iš prigimties yra smalsūs ir aktyvūs, trokšta pažinti pasaulį, todėl siekiama darželyje sukurti tokią aplinką, kuri žadintų vaiko aktyvumą, padėtų skleisti jame slypintiems gebėjimams.

- **Individualizavimo** - kiekvienas vaikas į darželį ateina su sava patirtimi, todėl vaikai ugdomi atsižvelgiant į individualią jų raidą, asmenines savybes, siekiama kiekvienam vaikui sudaryti sąlygas augti ir mokytis pagal jo galimybes ir ritmą.

- **Integralumo** – visos vaiko raidos sritys – fizinė, intelektualinė, emocinė, socialinė (valia, jausmai, mąstymas) – yra neatsiejamos.

Aplinkos saugojimo ir tausojimo principas. Juo vadovaujantis su vaikais, jų tėvais (globėjais) aptariami susitarimai, kurių privalo laikytis visa darželio bendruomenė. Susitarimai turi būti labai gerai apgalvoti, nedviprasmiški, įgyvendinami.

- **Kūrybiškumo** – vaiko santykis su aplinka formuojamas visame ugdymo(si) procese, kur svarbu ne žinių kiekis, bet sugebėjimas jas kūrybiškai panaudoti;

- **Socialumo** – individo ir bendruomenės, skirtingų socialinių sluoksnių, tautybės – rasių, šeimų įvairovės (mišrios, daugiavaikės, nepilnos) santykio svarba;

- **Estetiškumo** – estetiniai vaiko išgyvenimai - svarbiausias dvasinio brendimo veiksnys, kito asmens ir aplinkos vertingumo ir autentiškumo suvokimo rodiklis.

- **Ugdymo proceso perkėlimo į lauką.** Tai - integruotas, patyrimais grįstas ugdymas(is), glaudžiai susietas su mus supančiu pasauliu ir tarpusavio santykiais, ryšiu su gamta. Ugdymui(si) siekiama pasitelkti kuo natūralesnes, gamtines medžiagas, jas paverčiant ugdymo(si) priemonėmis.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai

1. Skatinti vaiko asmenybės skleidimąsi lanksčiai ir kūrybiškai taikant R. Šteinerio (Valdorfo) ugdymo sistemą
2. Ugdyti sveiką, smalsų vaiką, taikant lauko pedagogikos elementus;
2. Sukurti vaikystės poreikius atliepiančią, vaiko sielą puoselėjančią, psichologiškai saugią bei estetišką ir sveiką ugdymo (si) aplinką, kurioje galėtų laisvai ir harmoningai skleistis visos jo galios;
3. Sudaryti sąlygas vaiko fiziniam ir socialiniam vystymuisi per pagrindinę jo amžiui būdingą veiklą – žaidimą;
4. Skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvumą, saviraišką, kūrybiškumą, atskleisti įvairius gebėjimus, puoselėti natūraliąją motyvaciją;
5. Padėti pagrindus moralios asmenybės ugdymuisi, siejant ugdymo procesą pirmiausia su pedagogo asmenybe, jo nuostata mokytis, tobulėti;

6. Kurti partneriškus šeimos ir darželio bendruomenės santykius, formuoti demokratines tėvų nuostatas, teikti kvalifikuotą metodinę pagalbą;
7. Sudaryti 1,5–6 metų vaikui kuo palankiausias sąlygas perimti tautos ir žmonijos kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius, socialinius ir kt.).

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ikimokyklinio amžiaus tarpsnio ypatumai

Valdorfo pedagogika išvelgia tris pagrindinius vaiko esybės skleidimosi etapus: nuo 0 iki 7 m., nuo 7 iki 14 m., nuo 14 iki 21 metų. Kiekvienai šių stadijų būdingi konkretūs ir reikšmingi fizinio, psichologinio bei dvasinio vystymosi ypatumai.

Ikimokyklinio amžiaus vaikas nesąmoningai tiki, kad pasaulis yra geras ir kupinas prasmės. Visi vaiko išgyvenimai veikia jį formuojančiai, įtakoja augimo ir brendimo procesus, judesius ir koordinaciją, kalbos vystymąsi bei jutiminio suvokimo integraciją. Ugdytojų užduotis yra užtikrinti, kad vaiką ugdanti aplinka būtų prasmingai suformuota ir kad jutiminiai išpūdžiai, su kuriais vaikas susiduria, atitiktų jo vystymosi poreikius. Šiame tarpsnyje vaikas daugiausia mokosi mėgdžiodamas ir žaisdamas.

Ikimokyklinio amžiaus vaiko prigimčiai dalyvavimas yra svarbesnis negu mąstymas, todėl ugdytojai nestimuliuoja intelekto, bet sudaro sąlygas per veiklą harmoningai skleisti visoms asmenybės dalims – mąstymui, valiai, jausmams.

Pirmąjį septynmetį vis dar intensyviai formuojasi vaiko fizinis kūnas:

- nuo gimimo iki 2,5 metų formavimosi procesas intensyviausiai vyksta galvoje, vaikas mokosi vaikščioti, kalbėti;
- nuo 2,5 iki 5 metų formavimosi jėgos nukreiptos į krūtinės sritį (kvėpavimo ir kraujotakos organus), ima reikštis atmintis, fantazija, atsiranda prisiminimai;
- nuo 5 iki 7 metų pagrindinės formavimosi jėgos nukreiptos į virškinimo sistemą ir galūnes, sustiprėja atmintis, ima reikštis vaizduotė.

Esminiai ypatumai

- *Vaikas - valios ir veiklos būtybė.* Vaikas nesivadovauja sąvokomis, jo veiksmai susiję su jutimais arba jo paties fizine būkle. Geriausia vaiką paskatina veikti suaugusiojo darbas, jis labiau prikausto dėmesį, nei aiškinimai. Vaiko gebėjimui ir norui veikti skiriamas ypatingas dėmesys. Apibrėžiant vaiko sugebėjimą veikti naudojama „valios“ sąvoka.

- *Vaikas - atvirų jutimų būtybė.* Jutimai atviri ir nediferencijuoti. Visi įspūdžiai, ir geri, ir blogi, įeina į vaiką, nepriklausomai nuo jo. Vaikas negali atsiriboti nuo nepriimtinių įspūdžių. Tačiau jis uždaras tam, kas daroma primetant kito valią (pvz., suaugusių aiškinimams).

- *Poreikio mėgdžioti prigimtis.* Vaiko sugebėjimas sugerti į save išorės įspūdžius, negalėjimas jiems užsiverti ir jo kaip valios būtybės poreikis reaguoti veiksmu sąlygoja unikalią pirmojo septynmečio ypatybę – mėgdžiojimą.

- *Poreikio išgyventi ritmą esmė.* Vaiko organai ne tik neįgiję jiems būdingų formų, bet ir neturi nusistovėjusių savo veiklos ritmų. Organų vystymuisi ir valios ugdymui turi ypatingą reikšmę vaiko gyvenimo ritmiškumas, kurio turi siekti ugdytojai.

R.Šteineris išsamiai aiškina visą žmogaus prigimtį, skatina pažinti fiziniais pojūčiais neapčiuopiamą vaiko dvasinį pasaulį. Kiekvienam amžiaus tarpsniui skirti esminiai žodžiai, atskleidžiantys pagrindines idėjas, svarbias kiekvienam pedagogui (1 lentelė):

1 lentelė

Amžiaus tarpsnis	Esminiai žodžiai	Kiti svarbūs, papildantys žodžiai
Pirmasis tarpsnis (0-7 metai).	<i>pamėgdžiojimas ir pavyzdys</i>	Aplinka, ritmas, meilė, pasitenkinimas, fantazija, džiaugsmas, dėkingumas, stebėjimasis.
Antrasis tarpsnis (7 – 14 metai)	<i>autoritetas ir sekimas</i>	Žymios asmenybės, vaizdingas pasaulis, pagarba ir gerbimas.
Trečiasis tarpsnis (14 – 21 metai)	<i>savarankiškas mąstymas</i>	Tolerancija, meilė pasauliui, proto galių raiška.

Dvasinių jėgų sąsajos su pasaulio pažinimu skirtingais amžiaus tarpsniais (2 lentelė)

2 lentelė

Amžiaus tarpsnis	Vyraujanti dvasios jėga	Būdinga kūno organų veikla	AŠ ir pasaulis	Kokio pasaulio reikia?
0-7 m.	Valia (norai). Vidinė žmogaus energija.	Medžiagų apykaita, galūnės (ypač kojos). Vidinė energija reiškiasi judėjimu, ryžtu, veikla.	Pasaulį pažįsta pojūčiais. Pamėgdžiodamas.	GERO. Tokio, kurį galėtų mėgdžioti.
7-14 m.	Jausmai. Jausmų lavinimo tarpsnis.	Širdis, kraujotaka, kvėpavimo sistema - ritminė žmogaus veikla.	Pasaulį suvokia vaizduote, jausmais.	GRAŽAUS. Tokio, kurį išgyventų vaizdais.

14–21 m.	Mąstymas. Savarankiško mąstymo laikotarpis.	Galva	Pasaulį tiria abstrakčiai protaudamas. Racionaliai.	TEISINGO. Tokio, kuris skatintų savarankiškai mąstyti.
-----------------	---	-------	--	---

Aplinka grupėje ir lauke

Grupės aplinka

Aplinka darželyje turi būti šilta ir svetinga, skoningai suformuota, nesunkiai pritaikoma įvairioms veikloms, tarsi lengvai keičiamos „dekoracijos“. Ji ugdo ir kartu tausuoja jautumus (švelniomis spalvomis, organinėmis – panašiomis kaip gamtoje – formomis, natūraliomis medžiagomis), o taip pat aktyvina vaizduotę, ugdo kūrybiškumą (neišbaigtais žaislais, kuriuos galima panaudoti įvairiais būdais, bei kūrybiniam žaidimui tinkamais objektais, tokiais kaip medžiagos, skraistės, pertvaros, kelmeliai, kaladėlės, virvės, kt.).

Žaislų yra nedaug, jie paprasti, estetiški ir kokybiški (turint mintyje, kad aukščiausia kokybė randama gamtoje). Tokie žaislai skatina vaiko vaizduotę, provokuoja kūrybiškumą. Primityvios valdorfiškos lėlės suaktyvina vaiko fantaziją žmogiškuoju aspektu (ugdomas empatiškumas, globos, rūpestingumo savybės, turtinamos emocijos, kt.). Žaislų paprastumas bei gamtinių medžiagų įvairovė ne tik skatina vaiką užbaigti mintį, sukurti, parodyti iniciatyvą, bet ir ugdo tokias savybes, kaip smalsumas ir noras tyrinėti. Natūralios medžiagos, daiktai iš gamtos vaiko aplinkoje suteikia jam prasmingų žinių apie pasaulį (apie daiktų proporcijas, dydį, svorį, medžiagų faktūrą, formų įvairovę). Daiktų ar žaislų iš plastmasės grupėse nėra, nes jie iškreipia vaiko pojūčius, juos klaidina.

Kuo mažiau daiktų patalpoje, tuo lengviau ją transportuoti, keisti žaidimo reikmėms, joje kurti. Tokioje neperkrautoje aplinkoje išsaugojamas vaiko noras ir sugebėjimas susisiekti su aplinkos daiktais. Daiktų, žaislų perteklius žlugdo šį sugebėjimą.

Grupėje kuriama artima namams aplinka, atitinkanti vaikų amžių (1,5–3 m. ir 3–6 m.).

Grupėje yra įvairios priemonės rankų darbams: siūlai, adatos, žirkklės, medžiagų atraižos, vilna, priemonės maisto gaminimui: puodai, dubenys, maisto gamtinio įrankiai, viryklė ir kt. Vaikai turi galimybę stebėti auklėtoją dirbančią įvairius darbus, ir ją pamėgdžioti arba laisvai pasirinkti norimą veiklą: žaisti, piešti, vartyti knygeles ir kt.

Kiekvienoje grupėje stovi metų laikų stalas. Ant jo dedama viskas kas randama gamtoje: tuo laiku žydinčios gėlės, šakelės, akmenėliai, kriauklės, medžio žievė ir kt. Stalas, atsižvelgiant į laikmetį, dengiamas atitinkamos spalvos staltiese.

Aplinka lauke

Vienas svarbiausių uždavinių įrengiant lauko aplinką – sukurti sąlygas vaikų aktyviai, pažintinei, kūrybinei veiklai, lauko pedagogikos elementų taikymui. Todėl svarbu sukurti vaikui aplinką kuo artimesnę natūraliai gamtinei aplinkai (su neapkarpytais ir neįrėmintais tarp betono plokščių augalais) ir sudaryti jam galimybes joje veikti, užtikrinti kūrybinių bei judriųjų žaidimų įvairovę, sudaryti sąlygas tyrinėjimams, elementariai mokslinei patirčiai, išradingai panaudojant įvairius gamtos elementus – žemę, smėlį, vandenį, augalus, ugnį, vėją, kt.

Judesių įvairovė lauke užtikrinama, įrengiant smėlio dėžę ir aprūpinant įvairaus dydžio kastuvų, lygioje aikštelėje supilant kalniuką, nuo kurio vaikai galėtų bėgioti vasarą ir čiuožti žiemą. Be to, aikštelėje turėtų būti žemų šakotų medžių ar nuverstų išsišakojusių kamienų, patogių ir nenuobodžių vaikams laiptoti, virvių supimuisi, taip pat į žemę įkastų kelmų, medinių lipynių laipiojimui, rąstų ir akmenų tinkamų ne tik balansuoti ir šokinėti, bet ir patogių ridenti ir pernešti. Kūrybinius žaidimus lauke įkvepia metaliniai indai, įvairūs virtuvės rakandai „maisto gaminimui“, skirti žaisti smėlyje, o taip pat tankūs krūmai, tinkami pasislėpti, bei šakos, lentos ir didelės medžiagų atraižos nameliams, palapinėms statyti. Daržas ir gėlynas, komposto krūva, vanduo ir laužavietė įkvepia vaikus supratimui apie ūkininkavimą, ekologiją, gamtos reiškinių, gyvybinių procesų, susijusių su įvairiais augalais, išgyvenimui. Teritorija apsodinta kraštui būdingais augalais, jų įvairovė parinkta taip, kad skatintų pojūčių lavėjimą – regos, uoslės, lytėjimo ir kt. sudarytos sąlygos įgyti elementarius žmogui naudingus augalų pažinimo ir auginimo įgūdžius. Iki minimumo sumažinti draudimai. Pavyzdžiui, vaikams leidžiama lipti į medžius. Vaikų drabužiai turi būti patogūs, leidžiantys, jų nesaugant, laisvai judėti, pritaikyti įvairioms oro sąlygoms. Saugi kiemo aplinka (aukšta tvora, vartų įėjimo kontrolė, filmavimo kameros, tinkamas apšvietimas) sudaro sąlygas pailginti vaikų buvimo lauke laiką.

DVIEJŲ PAGRINDINIŲ IKIMOKYKLINĖS VALDORFO PEDAGOGIKOS PRINCIPŲ REALIZAVIMAS DARŽELYJE

Aktyvi vaikų veikla prasmingai mėgdžiojant

Mažų vaikų aktyvumas pasireiškia ne vien tuomet, kai jie bėgioja ir šokinėja. Vaikai yra aktyvūs, kai žaidžia, kuria, reiškia iniciatyvą, kai dirba kartu su suaugusiuoju. Būdamas aktyvus, vaikas ir mokosi, tyrinėja pasaulį, tobulėja, sprendžia problemas, įgyja pasitikėjimo savimi. Net kai vaikai, atrodo, nieko nedaro, tik stebi įvairius rankų darbus dirbantį suaugusįjį, jie savo viduje mėgdžioja suaugusiojo judesius, aktyvumą. Dirbantis suaugęs žmogus duoda impulsus vaiko aktyvumui. Nėra taip svarbu ar tas vaiko aktyvumas pasireiškia akimirksniu („noriu daryti kartu su tavim“, arba „noriu žaisti“), ar vėliau, po kurio laiko.

Suaugusieji Valdorfo darželyje ugdo vaikus per pamėgdžiojimà, ir didžioji dalis to, ko vaikai išmoksta šiame amžiaus tarpsnyje, yra perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Vaikai mokosi gyvenimui svarbių dalykų iš paties gyvenimo. Vaikai modeliuoja savo elgesį pagal tai, kas vyksta aplink juos. Suaugusiojo veikla mažame vaike stimuliuoja tiesioginį atsakà.

Vaikai darželyje – tai „darytojų“ bendruomenė. Juos paskatina veikti prasmingas darbas, pvz., duonos kepimas. Vaikų pagalbos nereikalaujama, bet ji mielai priimama. Pedagogo veikla gali inspiruoti vaikus būti aktyviais ir savarankiškai mokytis žaidžiant. Vaikai mato ir fiksuoja viską, ką daro suaugusieji – ne vien tai, *ką* jie daro šalia vaiko, bet ir *kaip* jie tai daro. Pedagogas suvokia savo paties moralinį poveikį vaikui ir įtakoja gerų įpročių vystymąsi per pamėgdžiojimà.

Pedagogo vaidmuo

- Kai mažas vaikas domisi suaugusiojo veikla, klausinėja apie ją, jis iš esmės ieško ryšio su suaugusiuoju, bando jį užmegzti. Šis ryšys jam svarbesnis, nei pati veikla ar atsakymai į klausimus. Todėl svarbu, kad suaugęs žmogus dirbtų kartu su vaiku ar šalia vaiko, su juo per veiklą palaikydamas ryšį, kurio vaikas tikisi.

- Pedagogas plečia vaiko patirtį, padeda pažinti jį supantį pasaulį ne tiek per aiškinimus, kiek per jutimus, patyrimà ir veiklą.

- Pedagogas stebi vaikà, bando suvokti jo elgesio motyvus ir tinkamu laiku sudaro sąlygas vaiko aktyvumui pasireikšti.

- Grupės auklėtoja nuolat dirba įvairius rankų darbus. Ji planuoja juos ne kaip vaikų veiklą, o kaip savo veiklą, kurioje vaikai galėtų dalyvauti, jei norės. Jei vaikai labiau norėtų žaisti, o ne dalyvauti veikloje, auklėtojos rankų darbas išlieka ne mažiau prasmingas vaikams pavyzdžio ir pamėgdžiojimo prasme. Auklėtoja nekviečia vaikų, o leidžia jiems patiems pastebėti, prieiti ir dalyvauti. Tokia pedagogo ir vaiko sąveika ugdo vaikuose sugebėjimą nuoširdžiai domėtis, įprotį veikti dėl įdomumo, vidinių pastangų, o ne dėl išorinio stimulo. Taip puoselėjama natūrali vidinė motyvacija, iniciatyvumas, formuojamas pagrindas norui mokytis visà gyvenimą. Vaikai mato suaugusiojo atliekamus prasmingus veiksmus, laikysenà, judesių kokybę ir ją pamėgdžioja. Valdorfo pedagogas neturėtų atlikti darbų atsainiai, paviršutiniškai, leisti laikà plepantis ir t.t.

- Pedagogas gerbia vaiko iniciatyvą, netrikdo jos nesavalaikiu kišimusi ar komentarais.

RITMAS – SVARBUS UGDYMO PRINCIPAS VALDORFO DARŽELYJE

Gyvenimo ritmiškumo esmė darželyje

Ritmiškas darželio gyvenimo organizavimas padeda vaikams harmoningai vystytis, palaiko jų vidinę pusiausvyrà. Panašiai kaip kvėpuojant yra įkvėpimo ir iškvėpimo fazės, taip ir vaikų gyvenimo

ritmas susideda iš labiau organizuotos veiklos. Panašiai kaitaliojasi vaikų aktyvumo ir ramybės laikotarpiai. Gyvenimo ritmo supratimas skiriasi nuo tradicinės režimo sąvokos tuo, kad kaip ir kvėpuojant, ritmas niekada nėra mechaniškai tikslus, nors ir nuolat kartojasi. Darželio gyvenimo ritmiškumo niuansus apsprendžia konkrečios vaikų grupės poreikiai konkrečiu laikotarpiu.

Ko siekiama darželyje per ritmiškumą ir pasikartojimus?

Svarbu žinoti, kad ritmas susidaro, tik esant pasikartojimams. Diena tik tuomet yra ritmiška, kai tie patys dalykai kartojasi kasdien ta pačia tvarka. Gyvenimo ritmiškumas yra esminė sąlyga, kad vaikai galėtų jaustis saugūs ir pasitikintys. Žinodami, ko gali tikėtis iš ateinančios dienos, valandos, minutės, vaikai atsipalaiduoja nuo stresų, gali ramiai kurti, veikti, žaisti. Ritmiško gyvenimo pasikartojimai suformuoja vaikams gerus elgesio įpročius (pavyzdžiui, tvarkytis, rengtis, plautis rankas, kultūringai valgyti), kurie yra ne tik svarbūs augančio žmogaus įgūdžiai, bet ir labai sumažina konfliktines ar chaotiškas situacijas vaikų darželio grupėje, kadangi nebelieka įtampos tarp kiekvieno vaiko norų ir išorinių situacijų kaitos. Veikiant gyvenimo ritmui, pasikartojimams ir geriems grupės įpročiams, nebėra reikalo taikyti neefektyvių ir netinkamų šiam amžiaus tarpsniui poveikio priemonių – vaikų barti ar bausti, jiems moralizuoti, aiškinti.

Auklėtojos uždavinys – taip planuoti ir organizuoti vaikų darželio grupės gyvenimą, kad esminiai dienos ritmo momentai nebūtų pažeisti išorinių veiksnių, kurie gali sutrikdyti vaikų saugią savijautą, jų gerų įpročių formavimąsi bei pasireiškimą. Veiklos suskirstymas pagal kalendorių neturėtų būti kategoriškas. Kiekviena auklėtoja pati sprendžia ir planuoja, kada jos grupėje bus veliama vilna, dirbama su medžiu ar siuvinėjama.

Dienos ritmas (1 priedas (pavyzdys)) - tai sveikas ritmas, sujungiantis visus dienos užsiėmimus. Ritmas turi kvėpuoti. „Įkvėpimą“ lydi „iškvėpimas“, „iškvėpimą“ - „įkvėpimas“. Po intensyvios veiklos vaikams turi būti sudaromos sąlygos atsipalaiduoti, tarsi „iškvėpti“ ir „suvirškinti“ gautus įspūdžius. O šias dvi fazes visuomet lydi pereinamoji fazė, kad perėjimas iš vienos būsenos į kitą būtų sklandus, netrikdytų vidinės pusiausvyros pojūčio. Pirmoji didelė „iškvėpimo fazė“, per kurią vaikas daugiau ar mažiau gali atsiduoti savo impulsams, apima laisvą žaidimą. Po to seka „įkvėpimo fazė“, kai vaikas žaidžia ritminius rato žaidimus bei dalyvauja savaitės ritmo veikloje (piešime, muzikoje, liejime akvarele, lipdyme, maisto gaminime) su visos grupės vaikais, t.y. vaikas visiškai įtraukiamas į grupinį bendravimą.

Savaitės ritmas (2 priedas (pavyzdys)) susijęs su konkrečia kiekvienos dienos veikla, pvz.: lipdymas iš molio, liejimas akvarele, muzika ir pan.. Veikla, įtraukta į savaitės ritmą, visuomet vyksta tą pačią savaitės dieną. Tai padeda sukurti neskubotumo, pastovumo, saugumo atmosferą, kai yra dėmesingai įsigilinama į kiekvieną veiksmą, kuris atliekamas. Savaitės ritmą atspindi ir pasakos

sekimas. Pasirinkta pasaka (pagal metų laiką, kalendorines šventes ir t.t.) sekama visą savaitę ta pati. Savaitės pabaigoje pasaka yra suvaidinama stalo ar pirštukinėmis lėlėmis.

Metų ritmas (3 priedas (pavyzdys)) siejamas su pasikeitimais gamtoje bei svarbiausiomis krikščioniškomis šventėmis - Kalėdomis, Velykomis ir kt. Metų ritmas akcentuojamas visa eile švenčių, kurios švenčiamos remiantis tautos papročiais, lietuvių etnokultūra, krikščionybės tradicijomis. Metų eigoje besikeičiantį gamtos pasaulį grupės patalpoje atspindi metų laikų stalias. Su gamtos kaita susiję ir dainų, pasakų, istorijų, eilėraščių bei ratelių temos.

Ką ritmas ugdo vaikuose?

Ritmiškumas suteikia vaikams jėgų ir drąsos išgyventi pokyčius, surasti savo vietą pasaulyje, ugdo laiko suvokimą. Ritmiškai sutvarkius laiką, vaikams tampa aišku, kas vyko anksčiau, ir kas vyks paskui, taigi jie pradeda suvokti praeitį, dabartį ir ateitį. Ritmas padeda vaikams susisiekti su gamtos ir žmonių pasauliu, padeda sveikai vystytis, o vėliau gyvenime – surasti pusiausvyrą.

Pasikartojimai – periodiškai pasikartojantys vaikų išgyvenimai – stiprina, ugdo jų atmintį. Vaikai darželyje entuziastingai laukia dienos, savaitės ir metų įvykių pasikartojimo. Pavyzdžiui, ta pati pasaka, istorija pasakojama ne vieną, bet daug kartų: kartojimas suteikia vaikams galimybę geriau įsiklausyti į pasakojamą medžiagą, ją įsiminti, pagilinti savo santykį su ja.

Išorinio pasaulio aritmiškumas trukdo vaikams natūraliai įsijausti į ritmus. Įvairiais lygmenimis naudodami ritmus ugdyme, galime padėti vaikams tuos ritmus išgyventi. Ritmas susijęs su esminiais gyvybiniais procesais – miegu, kvėpavimu, virškinimu. Ritmo taikymas ugdymo procese padeda sveikai vystytis, veikia gydančiai tas organizmo sistemas, kurios turėtų funkcionuoti ritmiškai – plaučius, širdį, kraujotaką.

ANKSTYVOJO AMŽIAUS (1–3 M.) VAIKŲ UGDYMAS

ŽAIDIMAS

Žaidimas tai procesas, kurio metu vaikas paklūsta įgimtam judėjimo ir mėgdžiojimo instinktui.

Pedagoginis aspektas: **Žaidimai su daiktai.** – Vaikas mėgdžioja suaugusiojo atliekamus veiksmus su daiktu, o vėliau bando tai atlikti savarankiškai, kitomis aplinkybėmis, su susidomėjimu tyrinėja, eksperimentuoja su jį supančiais daiktais bei žaislais, stengiasi suprasti kokia to daikto paskirtis, funkcijos, kaip jis naudojamas. Vaiko aplinkoje pirmumas teikiamas abstraktiems natūralių medžiagų, saugiems žaislams, turintiems skambesį bei ritminiams žaislams, gamtinei medžiagai. *Žaidimų su daiktais reikšmė:* lavinami pojūčiai, vaikas susipažįsta su spalvomis, formomis, dydžiais, daiktų paskirtimi, palaiko gyvą susidomėjimą viskuo kas jį supa.

Kūrybinis žaidimas – viena iš dienos ritmo dalių. Pedagogo užduotis – sudaryti progą pabūti greta žaidžiančių bendraamžių ir mėginti pažaisiti kartu, padėti matyti ir priimti žaidimo veiksmus, suprasti kitų ketinimus, kalbą, išvengti nesutarimo, esant reikalui inicijuoti žaidimą, sudaryti galimybę mėgdžioti. *Kūrybinio žaidimo reikšmė*: vaikas pratinasi derinti tarpusavio veiksmus, laikytis tam tikros žaidimo tvarkos, normų, skatina iniciatyvą, aktyvumą, drąsą, padeda gebėti reikšti ir valdyti emocijas, įprasmina savo patirtį, lavinami komunikaciniai gebėjimai.

Rato žaidimai – žaidžiami rytais. Žaidimų turinys parenkamas atsižvelgiant į laikotarpio aktualijas. Rato žaidimams naudojami nesudėtingi pirštų, gestų žaidimai, eilėraštkai, liaudies žaidimai - rateliai. Atliekami paprasta melodija ar melodinga sakymo forma. *Rato žaidimų reikšmė*: teigiamai veikia ritminę sistemą, lavina atmintį, padeda pažinti aplinką, skatina susikaupimą, lavina kalbą, judesius. Ankstyvasis amžius - eiliuotų, gyvulinių pasakų laikotarpis, tai pasiruošimo sąmoningam gamtos suvokimui laikotarpis

Žaidinimai – tai trumpi, nesudėtingi žaidimai su vaiko piršteliais, delniukais, rankomis, kojomis, šokdinimai ant kelių ar vienos kojos. Naudojami vaiko nuraminimui, džiugios nuotaikos palaikymui. *Žaidinimų reikšmė*: stiprėja emocinis ryšys su suaugusiuoju, suteikiama žinių apie aplinką, gamtinę aplinką suteikiama teigiamų emocijų.

Judrieji žaidimai vyksta pamėgdžiodami auklėtojos atliekamus veiksmus. Dažniausiai žaidžiami liaudies žaidimai bei rateliai, atliekami ir patalpoje, ir kieme. *Judriųjų žaidimų reikšmė*: lavinami judesiai, gerinama orientacija, suteikiama žinių apie aplinką, suteikiama teigiamų emocijų.

Veikla	Vaiko veiksenos
Žaidimai su daiktais	<ul style="list-style-type: none"> - liečia, ima daiktus, gamtinę medžiagą, - tyrinėja, kartoja veiksmus daug kartų, - naudoja įrankius ir buitines daiktus pagal paskirtį, - džiaugiasi kai veiksmą pasiseka atlikti.
Kūrybinis (laisvas) žaidimas	<ul style="list-style-type: none"> - trumpam atkuria pasirinktą vaidmenį, - stebi kito žaidimą, domisi kitu vaiku, - pats ieško draugo žaidimui, - reiškia pasitenkinimą, palankumą kitam, - kalbasi su kitu vaiku, - naudoja daiktų pakaitalus, - mėgdžioja draugo žaidimą, - žaidžia 2-3 vaikų grupėje.
Rato žaidimai	<ul style="list-style-type: none"> - atlieka judesius mėgdžiodami suaugusįjį; - bando atlikti judesius pirštais, - eina, bėga ratu, susikabinę ir vienas paskui kitą, - pritupia, stiebiasi į viršų, lenkiasi ir t.t.,

	- keičia tempą, kryptį, - atkartoja auklėtojos sakomus žodžius, frazes.
Žaidinimai	- juokiasi, - džiaugiasi bendravimu su suaugusiuoju.
Judrieji žaidimai	- judesiais imituoja tekstą, - juda pirmyn, atgal pagal paliepimą, - suploja, pritupia, - atlieka veiksmus, judesius kojomis, - išlaiko pusiausvyrą.

MENINĖ VEIKLA

MUZIKA

Pedagoginis aspektas. Muzikinė veikla padeda greičiau adaptuotis naujoje bendruomenėje, teigiamų emocijų prisodrintoje aplinkoje lengviau išgyvenamas atsiskyrimas su namiškiais. 1–3 metų vaikai turi mėgstamas daineles, mėgsta išgauti, atkartoti ritmą paprastais instrumentais: mediniais šaukštais, barškučiais, lazdelėmis, varpeliais, būgneliais ir t. t. Muzika ir judesius lavinanti veikla skatina vaikų raidą, socialumą, bendrystę (šokant susiėmus už rankučių su kitais vaikais), saugumo jausmą, vaikai guodžiami ir raminami dainuojant lopšines, žingsniuojant pagal muziką įgyja pagrindinius judėjimo įgūdžius.

Veikla	Vaiko veiksenos
Dainavimas	-niūniuoja; -atranda garso savybes: ilgumą, aukštumą, stiprumą; -atkartoja bent vieną ar kelis garsus iš eilės; -įpina į dainavimą judesius ir garsus (plojimą, trepsėjimą ir kt.).
Žaidinimai ir pirštelių žaidimai	-išgyvena ritmą, melodiją, lavina kalbą; -atlieka nesudėtingus pirštelių judesius, lavina smulkiąją motoriką.
Ritminiai žaidimai	-išgauna ritmą gamtos sukurtais instrumentais -išgauna ritmą muzikos instrumentais: barškučiais, varpeliais, būgneliais; -atkartoja ritmą pliaukšint, trepsint; -ritmiškai juda (žingsniuoja pagal muziką); -jaučia ritmą, erdvėje kūnui nekeičiant padėties: pritūpia, atsistoja, sukasi.

DAILĖ

Pedagoginis aspektas. Ankstyvojo amžiaus vaiko dailės raiška itin svarbi jam pačiam, jo fizinei ir dvasinei raidai, pojūčių lavinimui. Įsitraukęs, pasinėręs į kūrybą vaizdais, net labai nenustygstantis mažylis įgunda vis ilgesnį laiką susikaupti, nurimti. Svarbu sudaryti vaiko kūrybai palankias sąlygas – netriukšmauti, neblaškyti dėmesio kita veikla, vaiko pastangas padrasinti šypsena. Vaikui reikia suteikti galimybes girdėti, regėti, lytėti ir kitomis jauslėmis patirti įvairių meno kūrybą, mėgdžioti suaugusiojo veiksmus – lipdymą, tapymą.

Veikla	Vaiko veiksenos
Piešimas spalvotais pieštukais, kreidelėmis (naudojami minkšti, stori, netoksiški pieštukai, kreidelės)	- susipažįsta su piešimo priemonėmis, įvairių faktūrų popieriumi, pratinasi orientuotis popieriaus lape; - piešia susikertančias, horizontalias, vingiuotas linijas ir kt. - piešia taškelius, brūkšnelius, didelius ir mažus apskritimus, vaizduoja nesudėtingos formos daiktus.
Liejimas akvarele (naudojami platūs teptukai)	- mokosi laikyti ir naudoti teptuku, dažais; - susipažįsta su spalvomis; - tapo liedamas spalvas ant šlapio popieriaus lapo, mokosi išgauti naujų spalvų;
Tapyba pirštais (naudojama ekologiška akvarelė, skystas krakmolas, nuspalvintas valgomaisiais dažais)	- pirštukais piešia taškus, linijas; - žaidžia, tapo rankomis ant didelių popieriaus lapų; - išbando savo kūno galimybes
Lipdymas iš vaško, šiltuoju metų sezonu lauke – iš molio, kūryba su smėliu ir vandeni	- minko vašką, molį tarp delniukų; - kočioja kočėlu; - suka vaško, molio gabalėlį tarp delnų; - bando lipdyti įvairias formas; - daro įspaudus ant lipdinio; - džiaugiasi lipdymo procesu; - daro lipdinius iš smėlio ir vandens; - pratinasi saugiai elgtis su priemonėmis, jų neragauti, nesidėti į burną, nesužeisti kito.
Darbeliai iš popieriaus	- domisi ir tiria popieriaus ypatybes (lanksto, karmo, plėšo); - plėšo popieriaus skiauteles, jas klijuoja, dėlioja;

PAŽINTINĖ-TIRIAMOJI VEIKLA

Pedagoginis aspektas. Lauko aplinka yra pati natūraliausia terpė, skirta vaikui patirti naujus dalykus. Grupės erdvė taip pat neatsiejama nuo vaikų patyrimo procesų. Pedagogas atsižvelgdamas į metų laiką, vaiko poreikius turi kruopščiai paruošti aplinką, atrinkti priemones, kurios skatintų vaiką domėtis ir veikti. Ankstyvajame amžiuje vaikui ypač svarbus pedagogo vaidmuo. Mažieji stebi suaugusiojo veiklą ir stengiasi ją pamėgdžioti. Tad svarbu, kad pedagogas veikdamas šalia vaikų viską darytų nuosekliai, ramiai ir neskubėdamas.

Veikla	Vaiko veiksenos
Gamtos pasaulis	<ul style="list-style-type: none"> ● Auklėtojais padeda dirbti lauke: prižiūrėti augalus, gėles, darže augančias daržoves (laisto, išrauna žoles), grėbti lapus, nešti juos į krūvą, rinkti obuolius. ● Stebi ir įvardina gamtos reiškinius: lyja, sninga, tirpsta sniegas ● Žaidžia smėlio dėžėje naudojant įvairių dydžių kibirėlius, formas, įrankius. ● Stebi ir įvardina lauke pamatytus vabalus, paukščius, vabzdžius, gyvūnus ir įvardina pagrindines jų savybes. ● Stebi ir tyrinėja gamtinę medžiagą: smėlį, molį, žolę ir kt.
	● Meninės veiklos metu geba sumaišyti akvarelės spalvas, taip atrasti naujas

Fizinis pasaulis	spalvas ir atspalvius. ● Laisvųjų žaidimų metu grupėje ir lauke susipažįsta, stebi ir įvardina daiktus ir jų savybes: akmuo kietas, rąstas sunkus, lapas lengvas. ● Geba tinkamai veikti su daiktais: konkrečius daiktus naudoti pagal jų paskirtį. ● Lygina daiktus (mažesnis - didesnis, plonas - storas). ● Klasifikuoja daiktus pagal vieną savybę. ● Pratinasi orientuotis grupės ir lauko aplinkoje. ● Žino kur yra išdėlioti daiktai, pats juos pasiima.
------------------	---

DARBINĖ VEIKLA

Pedagoginis aspektas. Pirmasis žingsnis mąstymo raidoje – tiesiogiai suvokti aplinkos daiktų ir veiksmų „protingumą“ ir prasmingumą. Suaugusieji turi suvokti savo moralinį poveikį vaikui. Vaikai mato ir fiksuoja viską, ką daro suaugusieji - ne vien tai, KĄ jie daro šalia vaiko, bet ir KAIP jie tai daro. Visi darbai: kepimas, virimas, valymas, patalpos tvarkymas, grėbimas, ravėjimas, mezgimas, siuvimas ir kt. bei rankos padavimas, žvilgsnis, judesiai žaidimuose, kalbos tonas, veido išraiška, yra ne kas kita, kaip ugdymo pagrindas sudaro sąlygas vaikui išgyventi ryšius, jungiančius žmogaus veiklą į vientisą visumą. Visam tam talkina PAMĖGDŽIOJIMAS ir RITMAS.

Veikla	Vaiko veiksenos
Maisto gaminimas	- maišo tešlą, - mėgdžioja auklėtoją kočiodamas tešlą, - formelėmis spaudžia iškočiotą tešlą ir t. t.
Buities darbai	padeda auklėtojoms: - išdėlioti švairius skalbinius, - plauti žaisliukus, lėlių drabužėlius, - prižiūrėti augalus, juos palaistyti; - sutvarkyti žaisliukus, atrasti, padėti juos į vietą. - valyti dulkes;
Darbai kieme	- pažaidę smėlio dėžėje, susirenka žaisliukus - padeda auklėtojai tvarkyti aikštelę, prižiūrėti augalus.

SVEIKOS GYVENSENOS, TAISYKLINGOS LAIKYSENOS IR JUDĖJIMO ĮGŪDŽIŲ

LAVINIMAS

Pedagoginis aspektas. Ankstyvajame amžiuje sparčiai keičiasi vaiko svoris, ūgis ir kūno proporcijos, auga ir tvirtėja kaulai, todėl svarbu puoselėti individualias fizines galias: judrumą, vikrumą, drąsumą, svarbu skatinti sveikus fiziologinius procesus, saliutogenezės principų laikymąsi.

Veikla	Vaiko veiksenos
Rankų ir kojų judesiai, jų derinimas	- lipa laiptais, kopėtėlėmis aukštyn, žemyn pristatomu žingsniu; - užlipa ant suolo, dėžės; - šliaužia grindimis; - ropoja keturpėsčias; - pralenda pro lanką, pasuoletį, virvę, kėdutę;

	<ul style="list-style-type: none"> - nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnij; - šoka ant abiejų kojų; - šoka ant vienos kojos.
Ėjimas, bėgimas, pusiausvyros išlaikymas	<ul style="list-style-type: none"> - pratinasi eiti tiesiai, aukštyn, žemyn, - pratinasi išlaikyti pusiausvyrą einant ant pirštų galų, keičiant kryptį, pereinant nuo ėjimo prie bėgimo. - stengiasi šokinėti abiem kojom vietoje, lengvai juda pirmyn, - bando perlipti ir peršokti per kliūtis (ant grindų padėtą lazda, virvę, kitas žemas kliūtis).
Paprasti veiksmai su daiktais ir žaislais.	<ul style="list-style-type: none"> - kartoja suaugusiojo veiksmus su daiktais, - traukia žaislą už virvelės ar rankenėlės, - sėdasi ant arkliuko, supasi.
Paprasti veiksmai su kamuoliu	<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia su kamuoliu, bando mesti kamuolį į ant žemės padėtą taikinį bando ridenti kamuolį, abiem rankom mesti tolyn, pavyti tolyn riedantį kamuolį. - ridena viena arba dviem rankom iš įvairių padėčių (tupėdamas, sėdėdamas); - gaudo mestą kamuolį.
Judėjimas kartu su kitais vaikais	<ul style="list-style-type: none"> - eina susikibę rankomis, derina savo judesius su draugais;
Orientacija grupėje, aikštelėje	<ul style="list-style-type: none"> - randa kur išdėlioti žaislai, pats juos pasiima; - suranda žaisliuko vietą, savo lovytę, kėdutę, rankšluostėlį, spintelę; - žino kelią iki savo aikštelės kieme, orientuojasi joje; - žino savo aikštelės ribas;

GYVENIMO ĮGŪDŽIAI IR ASMENINIO, SOCIALINIO IR MORALINIO VYSTYMOŠI SKATINIMAS

Pedagoginis aspektas. Gyvenimo įgūdžius vaikas įgyja labai individualiai, todėl nereikia daryti spaudimo, tačiau ir nepraleisti laikotarpio, kai mažylis pasirengęs pirmą kartą pabandyti. Reiktų savo ar kitų vaikų pavyzdžiu daug kartų rodyti, ką ir kaip reikia daryti, veiksmus komentuoti žodžiais. Palaikyti vaiko pastangas, net jeigu jos nerezultatyvios (pasidžiaugti, pagirti). Parūpinti specialiai vaiko įgūdžiams įgyti ir tobulinti sukurtų daiktų, įrengti patogią vietą praustis ir ugdytis kitus asmens higienos įgūdžius. Niekada nebausti, nekritikuoti, nebarti vaiko už nesėkmę, nevykusį mėginimą – kitaip jis praras norą bandyti. Nedaryti už vaiką to, ką geba jis pats. Netrikdyti vaiko savo pagalba, kai jis kantriai mokosi naujo įgūdžių, tačiau pastebėti, kai jam reikia paramos.

Veikla	Vaiko veiksena
Valgymas	<ul style="list-style-type: none"> - pats pavalgo. - geria iš puoduko.
Tualetas	<ul style="list-style-type: none"> - jaučia kada nori ant puoduko ir gali prašyti. - parodo kai kelnės šlapios. - moka naudotis tualetu.
Prausimasis	<ul style="list-style-type: none"> - jaučia kai veidelis ir rankytės yra nešvarios. - pats bando praustis.

Rengimasis	<ul style="list-style-type: none"> - mokosi savarankiškai nusirengti ir apsirengti. - mėgina apsiauti batukus, apsivilkti. - gali nusivilkti palta, megztinį, marškinius - nusimauna kojines ir nusiauna batukus - bando sulankstyti savo drabužėlius. - nemoka užsisėgti sagų ir užsirišti batų raištelių. - bando naudotis nosinaite.
------------	--

Ankstyvojo amžiaus grupėje stengiamasi sukurti tinkamą socialinę aplinką vaiko vertybinių nuostatų ugdymui(si). Šiuo amžiaus tarpsniu vaikai ugdomi per suaugusiųjų pamėgdžiojimą, t. y. mokomi ir auklėjami tuo, ką suaugusieji daro, pavyzdžiu. Per auklėtojo pavyzdį į vaiko išgyvenimus ir jausmus ateina bendravimo, bendradarbiavimo, socialinio jausmo modelis.

Grupėje palaikoma psichologiškai saugi, harmoninga, vaiko sielą, fizinį kūno formavimąsi puoselėjanti aplinka, siekiama, kad vaikai jaustųsi mylimi, kuriamos sąlygos, kurios padeda formuotis saugiam prierašumui.

Ankstyvojo amžiaus vaikams labai svarbu laikytis dienos ritmo. Grupės gyvenimas organizuojamas ritmiškai, pastovaus pasikartojimo principu, kuriant kasdienius ritualus (valgymo, miego, tvarkymosi ir kt.). Grupėje pradedama skatinti pusiausvyrą tarp vaiko asmeninio ir socialinio vystymosi.

Pasakų klausymas padeda vaikams nesąmoningai spręsti svarbius savo raidos klausimus. Ankstyvajame amžiuje vaikams labai patinka trumpi pasakojimai, kuriuos tikslinga kartais praturtinti vaidybine raiška, kai auklėtoja vaidina su pirštų, pirštiniųėmis, stalo ir kt. lėlėmis.

Kasdienis bendravimas grupėje vysto vaikų socialinį patyrimą: vaikai mokosi bendrauti vienas su kitu, dalintis, pasitikėti, užmegzti gerus santykius su vaikais ir suaugusiais. Valdorfo grupėje mokomasi gerbti kiekvieną, nepriklausomai nuo gebėjimų, akcentuojami kiekvieno privalumai, unikalumas ir vertingumas.

KALBA

Pedagoginis aspektas. Per pirmuosius trejus gyvenimo metus didžiausias vaiko pasiekimas – šnekamosios kalbos raida, apimanti tokias sritis, kaip: ekspresyvioji kalba, girdimasis bei regimasis kalbos suvokimas bei atmintis. Pagrindinis kalbos ugdymo metodas – kasdienis bendravimas įvairiausios vaikų veiklos metu kiek įmanoma daugiau panaudojant dienos ir savaitės ritmo teikiamas galimybes. Vaikai kalbėti mokosi pavyzdžio – pamėgdžiojimo principu, todėl labai svarbu, kas vyksta vaiko aplinkoje, kokia toji aplinka. Jie nuolat turi girdėti gražią, taisyklingą kalbą, patys turi būti skatinami kalbėti ir būti išklausomi. Kalbos ugdymo programa integruojama į visas ugdymo sritis.

Veikla	Vaiko veiksenos
Veiksmams reaguoja į klausimus	- linkteli (išreiškia norą, sutikimą) arba papurto (nenori, nesutinka) galvą; - tiesia rankas į pasiūlytą daiktą arba stengiasi nutolti nuo jo; - įvairiai bando (čiupinėja, dėlioja, stumdo ir t.t.) pasirinktus žaislus;
Atpažįsta paveikslėlius pagal pavadinimą	- pirštu ar rankele parodo įvardinto daikto paveikslėlį jau atverstoje knygoje, žaidimų kortelėje ar kitur; - varto knygelę ir atranda įvardintą daiktą; - parodo save, mamą, tėtį nuotraukoje.
Atpažįsta bent tris lėlės dalis, savo ar kitų naudojamus daiktus	- parodo lėlės nosį (akis, ausis, rankas ar kojas ir t.t.); - parodo savo kojines (batus, striukę, šaliką, kepurę ir t.t.); - parodo tėtės (mamos, brolio ir t.t.) batus (kojines, kepurę); - atneša savo ar mamos (tėtės, brolio ir t.t.) batus (šaliką, kepurę).
Supranta veiksmą apibūdinančius žodžius	- parodo, kaip sėdi (guli, valgo ir t.t.) lėlė; - parodo, kaip nukrenta, apsiverčia lėlė (šuniukas, katinėlis ir t.t.); - parodo, kaip kvepia gėlė; - parodo, kaip eina meškiukas (striksi kiškiukas ir t.t.).
Supranta sąvoką vienas	- paduoda vieną kaladėlę (mašinėlę, lėlytę ir t.t.) iš keturių; - paduoda vieną kaladėlę (mašinėlę, lėlytę ir t.t.) nurodytam vaikui; - padeda vieną kaladėlę (mašinėlę, lėlytę ir t.t.) ant stalo ir t.t.;
Supranta savybes apibūdinančius žodžius	- parodo raudoną (žalią, mėlyną ir t.t.) pieštuką ar kitą daiktą; - išmeta į šiukšlių dėžę šlapią (sulūžusį pieštuką ir t.t.) servetėlę; - parodo minkštą, kietą daiktą ir t.t.; - rodo ir įsimena pirštų ir gestų žaidimų ketureilius.
Garsais ir gestais reiškia norus	- siekia, parodo, nustumia ar nusisuka; - tą pačią sąvoką įvardija pasikartojančiais žodžiais: tepu tepu, atia atia, miau miau ir t.t.
Žodžiais reiškia norus	- ima už rankos ir sako einam, jei nori kur nors eiti; - duok, leisk ir kiti, priklausomi nuo situacijos žodžiai;
Kalba dviejų žodžių sakiniams	- pasako sakinį: Mama išėjo. Mama tepu tepu. ir t.t. - gali reikšti įvairius norus: Einam valgyti. Einam niam niam ir t.t.
Prisimena eiliuotus ketureilius	- imituoja pirštų ir kūno judesius sakydamas įvairius ketureilius eilėraštkus; - atlieka rato žaidimų judesius sakydamas eiliuotus sakinius.
Pamėgdžioja su daiktu susijusius garsus	- meta kamuoliuką ir sako „op“ ir t.t.; - ima mašinytę (lėktuvą – ūžia) ir burzgia ir t.t.; - duok, leisk ir kiti, priklausomi nuo situacijos žodžiai;
Nurodo gyvūnų garsažodžius	- pamato karvę ir išgirdęs suaugusiojo Mū mū įsimena ir gali laisvai pakartoti karvės (ar kito gyvūno mekenimą, kleketavimą ir t.t.) mūkimą.
Pakartoja dviejų žodžių sakinius	- išgirsta, įsimena ir atkartoja dviejų žodžių sakinius rato, pirštų žaidimuose, dainelėse; - geba suprasti trumpų pasakėlių veiksmą ir primena jų eiliškumą.

3–5 (6) M. VAIKŲ UGDYMAS

Valdorfo ugdymo filosofija ir praktika grindžiama nuostata, kad visos vaiko raidos sritys – fizinė, intelektinė, emocinė, socialinė – yra neatsiejamos. Dirbtinai suskaidytas ugdymas mažam vaikui, suvokiančiam pasaulį sinkretiškai, atrodo nenatūralus, primestas. Be to jam patinka tai, kas įdomu, todėl ugdymo turinys turi atitikti vaiko poreikius, interesus ir gebėjimus. Dėl tos priežasties visuminiu ugdymu siekiama:

- tenkinti vaiko norą veikti įdomiai, prasmingai, natūraliai, pripažįstant esminį žaidimo vaidmenį ikimokykliniame ugdyme, skiriant daug laiko kūrybiniam žaidimui. vaiko kūrybinės jėgos žadinamos, naudojant įvairias gamtines medžiagas bei paprastus, vaizduotę aktyvinančius žaislus;
- ugdymą orientuoti į natūralią vaiko raidą, amžiaus tarpsnio ypatumus;
- sieti į visumą visas vaiko veiklos sritis;
- veiklą plėtoti ugdytojui bendradarbiaujant su vaikais;
- skatinti vaiko judėjimą, atsižvelgiant į individualų poreikį,
- neskubinti intelektualaus vystymosi, tausojant gyvybines jėgas vaiko fiziniam vystymuisi.

Visuminis ugdymas(is) darželyje sukuria prielaidas itin sparčiai ir natūraliai skleisti vaiko individualybei bei asmenybei per žaidimą, meninę, pažintinę-tiriamąją, judėjimo, darbinių įgūdžių veiklą. Ugdymo turinyje akcentuojami vaiko socialiniai gebėjimai – ypač bendradarbiavimo ir savitarpio pagalbos, o ne rungtyniavimo ir konkurencijos santykiai, jutimų ugdymo svarba.

ŽAIDIMAS

Žaidimas mažiems vaikams yra darbas, kuris padeda jiems prisijaukinti pasaulį. Žaisdamas vaikas iš vidaus išbando autonomiškumą, suverenumą ir laisvę bei gali pasaulio vertes ir taisykles nustatyti pats. Žaidime vaikui suteikiama galimybė valios ir norų dėka ugdyti kasdieninę savo aplinkos patirtį ir mėgdžiojančioje veikloje ją kūrybingai panaudoti.

Pedagoginis aspektas

Kūrybinis žaidimas yra vienas iš svarbiausių ir būtinu dienos ritmo elementu, kuris gali trukti apie vieną – pusantros valandos. Kūrybinio žaidimo forma yra pusiausvyra tarp iš vidaus trykstančių kūrybinių jėgų ir išorinės veiklos veiksmų. Kūrybinį (laisvą) žaidimą vaikai kuria pavyzdžio – pamėgdžiojimo principu, todėl labai svarbu kas vyksta vaiko aplinkoje. Ankstesni vaiko įspūdžiai ir išgyvenimai tampa jo žaidimo pagrindu. Laisvasis žaidimas turi likti neįtakotas suaugusiojo mokojo

ar reflektuoto įsikišimo, turėtų būti kuo mažiau iš anksto nurodytos žaidimo priemonės, kad vaikas galėtų paskęsti akimirkos fantazijose, kad pasaulio dalykai jam iš vidaus suteiktų reikšmės. Auklėtojo vaidmuo – padėti kiekvienam vaikui surasti savo žaidimą, savo vietą žaidime, padėti vaikams pilnai įsitraukti į žaidimą, taip pat būti vaikams pavyzdžiu, pasitikinčiais, ramiai ir gerai atliekant savo užduotis prie darbo stalo – siuvant, neriant, taisant senus ar gaminant naujus žaislus ir t.t. *Kūrybinio (laisvo) žaidimo reikšmė*: ryškiausiai atsiskleidžia vaiko individualumas ir asmenybė, vaikas lavina savo įgūdžius, sustiprina savo sugebėjimą suprasti ir mąstyti, mokosi bendradarbiauti, valdyti savo jausmus, ugdomi kūrybiškumą, iniciatyvumą, vaizduotę, stiprina gebėjimą susikaupti bei išreikšti save, vaikai mokosi spręsti problemas, kelti klausimus ir juos apibendrinti, mokosi logiškai, pagal žaidimo sumanymą rikiuoti mintis.

Rato žaidimas – tai viena iš dienos ritmo dalių – žaidžiamas rytais. Žaidimų turinys parenkamas atsižvelgiant į metų laikus, šventes, to laikmečio aktualijas. Auklėtoja, tarsi aktorė, naudodama įvairius eilėraščius, melodijas, vaizduodama žmonių, gyvūnų ar kitų siužeto herojų charakteringas ypatybes, prieš vaikus suvaidina nedidelį spektaklį, o vaikai kartoja, pritaria, visa tai atlieka mėgdžiodami. Rato žaidimams naudojamos dainos, eilėraščiai, pirštų, gestų, liaudies žaidimai, šokių judesiai apjungti bendru siužetu. Žaidimų turiniu tampa pasaka, procesai, vykstantys gamtoje arba žmonių gyvenimo įvykiai. Šio kasdienio žaidimo trukmė nuo penkių iki dvidešimties minučių. Paprastai tokių „spektaklių“ siužetai derinami su tam tikru laikmečiu, įvykiais, šventėmis. Kiekviena dieną žaisdami tokius žaidimus ir mėgdžiodami auklėtojos judesius ir kalbą, vaikai natūraliai įsimena eilėraščius, judesius, daineles be specialaus mokymosi. *Rato žaidimų reikšmė*: padeda įvairiarūšės kalbos vystymuisi, teigiamai veikia vaikų jausminę sferą, ritminę organizmo sistemą, vysto vaikų fantaziją ir socialinius gebėjimus.

Pirštų ir gestų žaidimuose eilėraščių, dainelių turinys vaizduojamas pirštų ir rankų pagalba. Auklėtojos gražiai ir išraiškingai parodyti pirštų ir gestų žaidimai duoda vaikams impulsą įsivaizduoti gyvą vaizdinį, įtakoja vidinio, dvasinio judrumo vystymąsi, kūrybiškumą. Šių žaidimų pagrindas – suaugusiojo pamėgdžiojimas. Pirštų žaidimai padeda „surinkti“ vaikus, sukaupti jų dėmesį, jie gali būti žaidžiami keletą kartų per dieną, gali būti įžanga į kokią nors veiklą, pvz.: maisto gaminimą, liejimą ir pan. Žaidžiant pirštais nesunku įtvirtinti sąvokas „aukštyn-žemyn, kairėn-dešinėn“, išmokyti vaikus skaičiuoti. Pirštų žaidimuose akies žvilgsnis susiejamas su rankos judesiu, o šis momentas svarbus kiekvienam įgūdžiui, ypač piešimui, mezgimui, siuvimui, rašymui. *Pirštų ir gestų žaidimų reikšmė*: lavina vaikų smulkiąją rankų motoriką, kas įtakoja subtilesnių, diferencijuotų judesių atsiradimą, veikia lytėjimo pojūčio vystymąsi, padeda susikaupti, išlaikyti dėmesį, lavina kalbą, atmintį, mąstymą, parengia vaiko ranką rašyti mokykloje.

Judriųjų žaidimų pagrindas darželyje – auklėtojos, pradedančios žaidimą, mėgdžiojimas. Svarbia sąlyga, skiriančia judriuosius žaidimus nuo sportinių, yra jų vaizdinis siužetas, taip pat varžybų tarp vaikų neakcentavimas. Paprastai tai yra liaudies žaidimai, rateliai. Judrieji žaidimai gali būti žaidžiami kaip patalpoje, taip ir kieme, gryname ore (tai ypač naudinga vaikų sveikatos tausojimui). *Judriųjų žaidimų reikšmė:* šie žaidimai teigiamai veikia vaiko fizinės, intelektualinės, emocinės sferų vystymąsi, vaikas save gali realizuoti kaip socialinė būtybė, mokytis užjausti, išgyventi, skatinamas perimti kultūrinės liaudies tradicijas.

Priemonės: stalo žaidimai, siužetiniai žaislai (rankų darbo lėlės, indai, kuo mažiau išbaigtos medinės mašinėlės, baldeliai, gyvūnų figūrėlės ir kt.) konstrukciniai žaidimai iš natūralių medžiagų, įvairios skraistės, žmonių buitės, profesijų atributai, įrankių rinkiniai ir kt.

Veikla	Vaiko veiksenos
Kūrybinis (laisvas) žaidimas	<ul style="list-style-type: none"> - įvairiai bando (čiupinėja, dėlioja, stumdo ir t.t.) pasirinktus žaislus, tyrinėja įvairias žaislų ir daiktų ypatybes, pratinasi prie tvarkos. - trumpam atkuria, pamėgdžioja pasirinktą vaidmenį. - dalinasi žaislais, stebi kito žaidimą, stengiasi suprasti kito norus. - sprendžia ką ir kaip žaisti, planuoja, organizuoja savo veiksmus, realizuoja sumanymus. - išbando įvairius socialinius ir kitus vaidmenis. - žaisdami įsivaizduoja, fantazuoja, palaiko kitų vaikų įsivaizduojamą situaciją, siužetą. - dažnai keičia savo menamus, spėjamus tikslus, priemones jiems pasiekti ir tai daro ne dėl neįveikiamų išorinių kliūčių, bet dėl savo vaizduotės žaismo. - pasiskirsto vaidmenimis, sukuria tam tikras žaidimo taisykles - tariasi dėl sutartinių daiktų, simbolių, ženklų. - kuria žaidimo aplinką. - mokosi drauge spręsti problemas, bendradarbiauti, vadovauti žaidimui. - mokosi bendravimo kultūros, pasitikėjimo savimi ir savo draugais. - aplinkoje suranda gamtinę medžiagą ir ją pritaiko kūrybiniame žaidime - smalsiai ir entuziastingai tyrinėja įvairias gamtinės medžiagos ypatybes (smėlis gali būti sausas ir birus, bet gali būti šlapias ir lipnus ir t.t.); - kuria žaidimo aplinką iš to kas yra jį supančioje aplinkoje (suoleliai, lauko virtuvėlės, rąstai, akmenys, šakos, smėlis ir kita gamtinė medžiaga); - kasa smėlį, žemę, purvą, renka akmenėlius, lapus, medžių šakeles ir kitą gamtinę medžiagą; iš jos stato, konstruoja, planuoja žaidimą; - išgyvena gamtos procesų kaitą, pritaikydami savo žaidimuose; - didelėje erdvėje išplėtoja žaidimo siužetą;

	- žiemą žaidimams naudoja sniegą, ledo gabalėlius.
Rato žaidimas	- atlieka judesius mėgdžiodami suaugusįjį; - įsijaučia į siužetą, susitapatina su siužeto personažais; - šokinėja, pritupia, stiebiasi į viršų, lenkiasi; - keičia tempą, kryptį, juda tai lėtai, tai greitai, seka žaidimo ritmiškumą; - atkartoja, sako mintinai aiškiai tariamus auklėtojos žodžius, frazes, eilėraščius;
Pirštų ir gestų žaidimai	- atlieka judesius mėgdžiodami suaugusįjį; - sugniaužia ir atgniaužia kumštį; - suglaudžia rankų pirštus pagalvėlėmis; - paeiliui suliečia vienos rankos pirštų pagalvėles su kito rankos pirštų pagalvėlėmis; - suneria abiejų rankų pirštus; - sunertus rankų pirštus išlenkia delnais į išorę; - pirštais imituoja kirpimą žirkklėmis; - sulenkia pirštus per vidurinius ir viršutinius sąnarius; - padaro riekutes; - sugniaužus kumštį nykštį ar smilių suka ratu; - liečia paeiliui visais rankos pirštais nykštį
Judrieji žaidimai	- judesiais imituoja tekstą; - atlieka veiksmus, judesius abiem kojom, viena; - juda dešinėn, kairėn, pirmyn, atgal; - šokinėja, pritupia, suploja, pašoka ir t.t. - išlaiko pusiausvyrą; - kūno judesius priderina prie daikto savybių (žaidžia su sviediniu, šokinėja per virvę, gaudo užrištomis akimis ir kt.) - orientuojasi didelėje lauko erdvėje, susikuria žaidimo ribas; - žaidimams naudoja esamą gamtinę medžiagą; - aktyviai veikia didelėje erdvėje, panaudoja fizinę jėgą, lavina pusiausvyrą, ištvėrmę.

MENINĖ VEIKLA

Pedagoginis menas – įvesti vaikus į sąmoningą pasaulio supratimą jiems neprarandant kūrybinio potencialo. Vaikai nesąmoningai išsiskverbia į dalykų esmę, tuo tarpu kai suaugusieji tėra vos stebėtojai ir kritikai iš pašalies. Mūsų priežastinis – loginis, mokslinis - sąmoningas mąstymas yra visai kaip kitas polius lyginant su kūrybinėm vaiko jėgom.

MUZIKA

Pedagoginis aspektas. Muzikinė – ritminė veikla yra ideali priemonė vaiko kūrybinėms fantazijoms sužadinti bei pažadinti vaiko iniciatyvinę jėgą. Dainuoti sveika, nes pagilėja kvėpavimas ir bręstant geriau vystosi kvėpavimo ir kalbėjimo organai. Ypatingos reikšmės visoms muzikinėms veikloms taip pat ir dainavimui suteikia ypač derantis ritmas, jis stabilizuojančiai ir tvarkančiai įtakoja vaiko tiek kūno, tiek dvasios vystymąsi. Ritmas sujungia kalbą, muziką ir judesį ir šis derinys turėtų

tapti besitęsiančiu vaikystės elementu. Šiltas natūralus mokytojos balsas, kurį vaikai intuityviai perima, paliečia vaiko sielą ir lengvai atsispindi ją emocijose. Dažniausiai dainavimą lydi judesiai atliekami kūnu, rankomis, kojelėmis. Judesys išorėje skatina vidinį vaiko aktyvumą, kūrybiškumą.

Melodijos renkamos paprastos folklorinės, klasikinės, lengvai įsimenamos, gražaus skambėjimo. Ideali vaikams yra kvintomis paremta muzika, kitaip vadinama pentatonika. Tai labai tinka ikimokyklinukui, nes jo esmė – susitapatinti su aplinka ir vėl grįžti į save.

Muzikinių užsiėmimų ir švenčių metu vaikai girdi tik gyvą muzikavimą. Valdorfo pedagoginei nuostatai nepriimtina naudoti techninius muzikos grotuvus. Muzikos instrumentai tokie, kurie vaiko sielai yra artimi: fleita (medinė, penkių tonų), kalimba, tonų aukščio instrumentas, o tai reiškia, kad bet koks harmoningas sąskambis leidžia vaikui pačiam kurti savas melodijas, mėgdžiodant mokytoją.

Ritmui įsisavinti naudojami: molinukai, barškalai, riešutėliai, kastanjetės, akmenėliai, lazdelės, varpeliai, trikampis ir kt.

Muzikos užsiėmimai vedami su visa vaikų grupe, tačiau muzikinė veikla neapribota vien užsiėmimais – vaikai dainuoja, šoka, žaidžia garsais, kiekvieną dieną, grupės veiklos metu. Muzikavimas atitinka ne tik kalendorines šventes, atspindi metų laiką, bet ir paros ritmą (rytinis pasisveikinimas rato žaidimo metu, tvarkymosi dainelė ir kt. Muzika siejama su kitomis veiklos sritimis (piešimu, lipdymu, darbu)

Euritmija – tai meno rūšis, jungianti į visumą kalbos, muzikos, judesio raiškos priemones. Ji harmonizuoja vaiko kūną ir dvasią. Tai vaiko sielos kalba, padedanti pajusti vidinę ir išorinę erdvę, jas valdyti. Vaikas judėdamas gali išmokti daug daugiau negu sėdėdamas. Euritmija lavina gebėjimą laisvai judėti ir atveria judesio grožį. Padeda jausti erdvę (viršų – apačią, kairę – dešinę, priekį – nugarą). Puoselėja jautrumą, dėmesį, vikrumą. Lavina klausą, ritmo ir melodijos pajautimą, moko išreikšti jausmus judesiu. Ugdo bendrumo jausmą, atsakomybę už savo veiksmus. Puoselėdama „Aš“ jausmą, ugdo pasitikėjimą. Euritmijos užsiėmimai vaikų darželyje pagrįsti pamėgdžiojimo principu ir vyksta vieną kartą per savaitę. Euritmiją gali vesti tik profesinį išsilavinimą šioje srityje įgijęs specialistas.

Veikla	Vaiko veiksenos
Dainavimas	<ul style="list-style-type: none"> - niūniuoja; - atpažįsta garso galimybes (tyliai, garsiau, garsiai); - suvokia melodijos nuotaikas (linksma – liūdna); - suvokia garsų aukščio slinktį ↑↓ ir ją išpildo (bando tai daryti); - pratinasi atsikvėpti tarp frazių, ištęsti garsą; - įpina į dainavimą judesius, garsus (plojimą ir kt.); - dainuoja su instrumentiniu pritarimu ir be jo; - imituoja įvairius gamtos garsus.

Grojimas įvairiais instrumentais	<ul style="list-style-type: none"> - muzikos instrumentais atlieka ritminius pratimus; - tyrinėja ir bando išgauti garsą įvairiais muzikos instrumentais: „gamtos“, ritminiais, savo gamybos; - muzikos instrumentais pritaria dainavimui, pedagogo grojimui; - bando improvizuoti; - groja ir improvizuoja daiktais iš gamtos (akmenukais, kriauklelėmis, kankorėžiais ir kt.)
Ritminiai žaidimai	<ul style="list-style-type: none"> - išgauna ritmą gamtos sukurtais instrumentais: akmenėliais, kaštonais, lazdelėmis; - išgauna ritmą muzikos instrumentais: kastanjetėm, molinukais, barškaliukais, varpeliais, būgneliais ir kt.; - išgauna ritmą, keičiant judėjimo kryptį, greitį; - atkartoja ritmą pliaukšint, trepsint; - ritmiškai juda: eina dideliais, mažais žingsniais, žygiuoja, šokuoja; - jaučia ritmą erdvėje kūnui nekeičiant padėties: siūbuoja, pritūpia, sukasi; - bando improvizuoti
Euritmija	<ul style="list-style-type: none"> - pamėgdžiojant mokytoją, atlieka paprastus euritminius harmonizuojančius judesius, atkartoja žodžius; - juda rate: išsiskleidžia – susiskleidžia; - klausosi kvintų atlikdami euritminius judesius; - išjaučia tylos ir garso santykį; - mokosi gestų išraiškingumo; - mokosi girdimą paversti matomu;

DAILĖ

Pedagoginis aspektas. **Liedami akvarelę** vaikai džiaugiasi pasklidusiomis spalvomis, stebi patamsėjimus ir sutirštėjimus, dviejų spalvų susiliejimus. Visų mus supančių daiktų spalvos popieriuje gali judėti, atsirasti ir vėl pranykti. Todėl liejimas tampa stipriu įspūdžiu, padedančiu suvokti tai, kas yra aplink. Iš trijų pagrindinių spalvų – geltonos, raudonos ir mėlynos – vaikai pratinami kurti spalvų įvairovę. Pasiruošimas lieti yra liejimo dalis. Vaikai patys skiedžia dažus vandeniui, maišo spalvas, sušlapina popieriaus lapus, po to nusausina su kempine. Vaikams neaiškinama kaip piešti, jie mato suaugusiojo pavyzdį. Prieš liejimą gali būti sekama pasaka („spalvų istorija“). Piešiniai nekomentuojami ir neeksponuojami.

Lipdymo iš vaško ir molio užsiėmimuose formuojasi užuomazgos to, kas vėliau gali tapti brandžia kūryba. Vaškas turi savyje saulės energijos ir augalų eterikos, kuri suteikia vaikui gyvenimiškų jėgų. Lipdant visa grupė pakvimpa medumi ir tuo pačiu stimuliuojami vaikų uoslės pojūčiai. Palaipti vaikai supranta, kad norint lipdyti, vašką reikia sušildyti, ištirpinti. Vaikai stebi, kaip vaškas tirpsta, po to, maišant, jis vėl aušinamas. Stebi, kaip keičiasi forma. Kol vaškas aušta, jiems patepamos rankelės aliejumi, tepame kiekvieną pirštuką, uostome, taip lavinami uoslės ir lytėjimo

pojūčiai. Lipdant reikia būti dėmesingam, nes vaškas greitai stingsta. Tuo pačiu ugdomi supratimas apie išorinį pasaulį, gamtą.

Lipdymas gana ilgam laiko tarpui sutelkia dėmesį (20–30 min.). Vaikams reikia suteikti visišką laisvę patiems pasirinkti ką lipdyti, o paskatų teikia suaugusiojo veikla. Jie pradeda kurti pamėgdžiodami. Užuoat aiškinus reikia leisti vaikams stebėti suaugusiojo darbą. Lipdytų darbelių auklėtoja su vaikais neaptarinėja, nelygina. Specialiųjų ugdymosi poreikių (vaikų turinčių kalbos ir komunikacijos bei klausos sutrikimų) vaikų raidą, jų ugdymą darželyje įtakoja ir dailės terapijos užsiėmimai. Ypač lipdymas iš vaško ir molio. Lipdydami vaikai lavina: smulkiąją motoriką, girdimąją atmintį, erdvinį suvokimą, dėmesį, haptinį suvokimą. Veiklos metu vaikai betarpiškai plėtoja žodyną, tikslina jau turimas sąvokas, mokosi planuoti savo veiklą. Lipdant iš vaško ir molio atsižvelgiama ne tik į vaikų amžių bet ir gamtines sąlygas. Šaltu metų laiku vaikai lipdo iš vaško, kuris suteikia šilumos, o atšilus orams vaikai lipdo iš molio kieme, specialiai tam įrengtoje vietoje.

Piešimas vaškinėmis kreidelėmis – vienintelis dalykas nepaklūstantis pavyzdžio-pamėgdžijimo principui darželyje. Piešimas vaikui reiškia tą patį kaip ir fizinė branda. Vaikų piešinių dėsningumai atspindi vaiko brendimą, jo ligas ar patiriamą skausmą. Vaikams leidžiama darbuotis patiems, nenurodinėjant ką piešti, specialiai nemokant „teisingai“ piešti. Jei jų dėmesio netrikdo pernelyg didelis pašalinis triukšmas ar suaugusiojo pastabos, visų vaikų piešiniuose galima pastebėti tuos pačius raidos etapus. Vaikų piešiniai padeda auklėtojai stebėti vaikų vystymosi raidą. Darželyje nėra specialių piešimo užduočių, bet popierius ir vaškinės kreidelės visada yra pasiekiamoje vaikams vietoje. Auklėtoja neklausia vaiko, ką jis nupiešė, nes jis yra pats to veiksmo dalis, ji nekritikuoja, netaiso vaikų piešinių.

Darbeliai iš popieriaus - tai dar viena meninė veikla, kuria lavinami pojūčiai, ji reikalauja sutelkti dėmesį, skatina fantaziją ir miklina pirštus. Čia svarbu ne rezultatas, o pati veikla. Ne visiems vaikams iš karto pavyksta padaryti gražius, tvarkingus darbelius, bet visi vaikai nuoširdžiai geba džiaugtis savo kūriniais.

Lėlių teatras. Pasitelkiant į pagalbą įvairias lėles (pirštukines, stalo, marionetes, pirštines) ugdomos vaiko vaizduotės, kūrybiškumo, fantazijos galios. Lėlių teatro spektaklį rodo auklėtoja. Ji, kartu su vaikais kuria teatrinį landšaftą, kuris savo paprastumu, išraiškingumu bei spalvine gama žadina vaikų vaizduotę. Lėlių spektaklis paprastai trunka 10 -20 min. Vėliau, mėgdžiodami suaugusįjį, vaikai patys vaidina, bando atgaminti arba kuria savo siužetus. Laisvai kurdamas ir jausdamas džiaugsmą vaikas atranda vidines paskatas veikti. Judančios, veikiančios lėlės iššaukia vaikuose vidinį judrumą. Lėlės pasiūtos iš natūralių medžiagų, be fiksuotos išraiškos, neapkrautos gausiomis detalėmis aktyvina vaiko vaizduotę, skatina fantazuoti, priskirti lėlei savo jausmus ir išgyvenimus, padeda išjausti išgirstą

pasaką ar pasakojimą, pergyventą įvykį. Vaidindami patys, vaikai vysto gebėjimą atpasakoti, kurti dialogą. Tokiu būdu puoselėjamas kalbos sklandumas, turtinamas vaiko žodynas, vystoma gera atmintis vaikai mokosi sieti jausmus, mąstymą ir elgseną, ugdomas emocinis intelektas. Bendradarbiaudami vienas su kitu vaikai laisvai interpretuoja ir spontaniškai improvizuoja.

Stalo, pirštinių ir marionečių lėlių pagalba auklėtojos (ir tėvai) kuria vaidinimus šventėms, tai papildoma šventės visavertį išgyvenimą. Matytus vaizdus vaikas noriai kartoja ir interpretuoja savo laisvuose žaidimuose.

Veikla	Vaikų veiksenos
Liejimas akvarele	<ul style="list-style-type: none"> - pasiruošia piešimo priemonės (maišo dažus, skiedžia vandeniu, sušlapina popieriaus lapus ir kt.); - klauso sekamos „Spalvų istorijos“ ir stengiasi ją atkartoti spalvų pagalba; - atidžiai tepa spalvas vieną šalia kitos ir vieną ant kitos; - lieja spalvas ir stebi atsirandančius atspalvius ir naujas spalvas, spalvų intensyvumą, nuotaiką; - džiaugiasi atsiradusiomis spalvomis ir pratinasi jas pavadinti; - sutvarko piešimo priemonės (išplauna teptukus, nuvalo stalą ir pan.); - stengiasi piešiniuose atkartoti natūralios gamtos spalvos
Lipdymas iš vaško, molio	<ul style="list-style-type: none"> - pojūčių pagalba (uoslės, lytėjimo) stebi, tyrinėja vaško, molio savybes; - minko vašką, molį tarp delnų, formuoja rutuliuką, gyvatėlę ir t.t.; - raižo ornamentus, kuria ažūrines kompozicijas; - mėgdžioja suaugusiojo darbą; - tempdamas pirštai modeliuoja smulkias detales; - jungia kelias detales į visumą; - lipdinių praturtina gamtinėmis medžiagomis; - pratinasi susikaupti ir užbaigti pradėtą darbėlį; - džiaugiasi nulipdytu daiktu; - darbėlius naudoja savo žaidimuose; - naudoja gamtinę medžiagą darbėliams iš molio, smėlio puošti
Piešimas (kreidelėmis, spalvotais pieštukais ir kt.)	<ul style="list-style-type: none"> - tyrinėja kreidelių, spalvotų pieštukų galimybes; - piešia spirales, apskritimus, galvakočius, vyresnieji – patirtus įspūdžius, vaizduotės sukeltus paveikslus; - piešinyje išreiškia emocijas, fizinio kūno vystymąsi (pvz., dantų keitimąsi), ligas; - nuspalvina savo nupieštas figūras laikydamasis jų ribų; - geba tausoti piešimo priemones, tvarkingai padėti į vietą; - džiaugiasi savo piešiniais, mielai pasakoja ką nupiešė; - piešia kieme ant smėlio įvairaus dydžio, pločio pagaliukais, didelėse erdvėse ant grindinio kreida; - piešia su natūraliomis medžiagomis (žiedlapiai, žolynai...)

Darbeliai iš popieriaus	<ul style="list-style-type: none"> - domisi ir tiria popieriaus ypatybes (lanksto, karmo, plėšo); - geba naudotis žirkliėmis (popierių kerpa tiesiai, iškerpa nesudėtingas formas); - geba naudotis klėjais; - plėšo ir klįuoja popieriaus skiautes; - lanksto popierių (per pusę, į keturias dalis ir pan.); - prasmingai naudoja turimas priemones; - geba džiaugtis savo kūrinium, noriai pasakoja ką sukūręs; - lanksto laivelius, lėktuvėlius, gamina aitvarus, vėjo malūnėlius veiklai lauke.
Darbeliai iš gamtinės medžiagos	<ul style="list-style-type: none"> - pagal metų laiką tyrinėja, stebi ir pritaiko įvairių gamtinę medžiagą kūrybiniais darbais, piešimui, mandalų, sodelių kūrimui ir kt.: - rudenį: iš žiedlapių, įvairių lapų, kaštonų, gilių... - žiemą: rasta, įvairios šakos, sniegas, ledas... - pavasarį: akmenėliai, įvairios šakelės, smėlis - vasarą: žiedlapiai, žolynai, smėlis, molis...
Lėlių teatras	<ul style="list-style-type: none"> - sukaupia dėmesį stebėdami suaugusiųjų vaidinimus; - atkartoja matytus vaidinimus; - kuria savas istorijas ir jas vaidina; - matytus judesius, siužetus interpretuoja ir laisvuose žaidimuose; - geba vaidinti su pirštukinėmis lėlėmis (judina tą pirštą ant kurio užmauta lėlė kalba, veikia); - lėlei priskiria savus išgyvenimus, sieja ją su savo vidiniu pasauliu; - su lėlėmis žaidžia vieni; - įsimena eiliuotus kūrinius ir juos atkartoja, pritaiko vaidinimams; - reiškia emocijas mimika, judesiu, balsu; - geba sukoti riešą vaidindami lėlėmis; - iš aplinkos atsirenka daiktus reikalingus vaidinimui, sukuria vaidinimo laiką; - sieja veiksmą su žodžiais; - noriai vaidina vieni kitiems; - tariasi, bendrauja kurdami teatrą.

PAŽINTINĖ-TIRIAMOJI VEIKLA

Pedagoginis aspektas. Vaikai ateina į pasaulį viską tyrinėdami, klausinėdami ir bandydami, be jokio mokslinio-kritinio požiūrio, o spontaniškai ir juslių pagalba. Viskas, ką jie pamatė ar išgyveno, atsikartoja jų žaidimuose. Vaikų žaidimas, kol jis tikrai yra laisvas ir kitų neįtakotas, leidžia parengti vaiką būsimam matematiniam - gamtos mokslų lavinimui, vaikui sąmoningai to nesuvokiant: žaidžiant su gamtinėmis medžiagomis vaikas gali konstruoti, statyti, sudėlioti, suskirstyti, palyginti ir išbandyti. Jis netiesiogiai suvokia dydžius, svorius, kiekybę ir kokybę. Vaikai susipažįsta su matematinėmis ar fizikinėmis daiktų savybėmis kūnu, siela, per veiklą, per patyrimą, o vėliau jie tai suvokia sąmoningai.

Veikla	Vaiko veiksenos
Susipažinimas su gamta, jos reiškiniais	<ul style="list-style-type: none"> - Įvairių veiklų metu vaikas mokosi suprasti, pajusti, kaip jis pats susijęs su gamtos pasauliu - pasirenka gamtos objektą ir stebi jo pokyčius skirtingu metų laiku - žaisdami rato, pirštų bei laisvuosius žaidimus vaikai mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgseną, paukščių balsus ir pan.; - pasivaikščiojimų metu stebi gamtoje vykstančius reiškinius (metų laikų kaitą, augalus, gyvūnus, paukščius ir pan.), renka įvairią gamtinę medžiagą, kurią naudoja žaidimams, rankų darbams, išmoksta saugiai elgtis miške, prie vandens telkinių ir kitose vietose; - dalyvauja bendroje darbinėje veikloje (grupės patalpose ir lauke) – prižiūri kambarines gėles, padeda paruošti žemę, sėja, laisto, ravi, grėbia lapus, kasa sniegą ir pan.; - prižiūri aplinką ir pratinasi ją saugoti; - stebi ir geba suprasti įvairius gamtoje vykstančius procesus, ieško ryšio tarp priežasties ir pasekmės; - grupėje tvarko ir nuolat papildo Metų laikų stalą; <p>Eina į pasivaikščiojamus už darželio ribų (kartą į savaitę) , kartu su tėvais vyksta į darželio gamtines ekskursijas, žygius</p> <ul style="list-style-type: none"> - geba vertinti gamtos dovanas dėkodami prieš valgį ir po jo; - mokosi suprasti metų ritmą per ruošimąsi kalendorinėms šventėms bei jų šventimo metu; - meninės veiklos metu lipdo, piešia gyvūnus, augalus, gamtos reiškinius.
Elementarių matematikos vaizdinių formavimas(is)	<ul style="list-style-type: none"> - euritmijos užsiėmimų metu, rato žaidimų metu geba orientuotis erdvėje, suprasti sąvokas: „pirmyn-atgal“, „aukštyn-žemyn“ ir kt.; - maisto gaminimo metu vaikai seikėja, skaičiuoja maisto produktus, pratinasi lyginti (mažesnis-didesnis, plonas-storas ir pan.), susipažįsta su geometrinėmis figūromis (pvz.: formuodami sausainius), skiria temperatūrų skirtumus (karštas, vėsus ir pan.), lavina laiko pojūtį (pvz.: sausainiai iškeps per pusę valandos); - rato, pirštų bei laisvųjų žaidimų metu skaičiuoja, klasifikuoja daiktus, pratinasi naudoti kelintinius skaitvardžius; - sugeba naudoti laiko sąvokas (diena, naktis, rytas, vakaras, vakar, šiandien ir pan. per pastovų dienos, savaitės, metų ritmą) - pasivaikščiojimų ir buvimo kieme metu matuoja atstumus (žingsniais, sprindžiais ir kt.), atranda geometrines formas, ilgio, svorio, dydžio, kiekio skirtumus ir pan.
Tiriamoji veikla	<ul style="list-style-type: none"> - laisvųjų žaidimų metu lauke vaikai domisi, stebi, tiria įvairių medžiagų savybes (smėlis –birus, šlapias, sausas; molis- kietas, lipnus ir pan.); - laisvųjų žaidimų grupėje metu tiria įvairių gamtinių medžiagų savybes (pvz.: medžio žievė gruoblėta, medinio stalo paviršius lygus ir pan.); - meninės veiklos metu (šiltuoju metų laiku ji vyksta lauke) susipažįsta su molio, vaško, įvairių gamtinių medžiagų savybėmis, stebi spalvų susiliejimą, patamsėjimus, atspalvius. Padeda ugdytojui pasiruošti veiklai, susitvarkyti darbo vietą;

	<ul style="list-style-type: none"> - maisto gaminimo proceso metu geba nustatyti maisto produktų savybes (saldus, sūrus, trapus, gelsvas, kvėpiantis ir pan.); - atlieka įvairius bandymus, eksperimentus lauko aikštelėje ir pasivaikščiojimų metu; - žaisdami lauke įvairius ten esančius statinius ir įrenginius pritaiko savo reikmėms tyrinėdami jų ypatybes, eksperimentuodami; - kuria žaidimus panaudodami lauko priemones; - lauko aikštelėje lavina koordinaciją lipdami, statydami įrengimus, konstruodami, žaisdami; - padeda ugdytojui rūpintis augalais, juos prižiūrėti (daržo ir šiltnamio laistymas, ravėjimas, derliaus nuėmimas, žolelių džiovinimas, uogų rinkimas ir kt.); - rūpinasi vabalų viešbučio gyventojais (papildo šakelėmis, kankorėžiais ir kt. gamtine medžiaga) - tradicinės išvykos pas ūkininką metu susipažįsta su ūkio gyvūnais, medaus ėmimu iš avilio, medaus sukimų, jį ragauja. - kartu su ugdytoju tyrinėja darželio planą, geba įvardinti įvairių augalų pavadinimus, parodyti, kur jie auga.
--	--

DARBINĖ VEIKLA. AMATAI

Pedagoginis aspektas. Vaikai grupėje gyvena kaip viena didelė šeima, todėl atliekami ir įprastiniai namų ruošos darbai: patalpų valymas, skalbimas, siuvimas, paprasto valgio gaminimas, stalo serviravimas, indų plovimas, augalų priežiūra, grupės kambario puošimas prieš šventes ir daugelis kitų. O taip pat darbai sode, darže, gėlyne, darželio kieme. Darbas, veikla parenkama priklausomai nuo metų laiko, artėjančių švenčių, grupės gyvenimo įvykių. Organizuodama savo darbą auklėtoja turi suprasti, kad visa jos veikla, tai, koku būdu ji dirba, giliai veiks vaiko valią. Dirbti reikia ramiai, neskubant, atliekant tikslingus ir aiškius judesius.

Veikla	Vaiko veiksenos
Maisto gaminimas	<ul style="list-style-type: none"> - padedant auklėtojai sudeda produktus į tešlą (skaičiuoja kiek ko reikia); - minko tešlą; - užuodžia ir iš kvapo atpažįsta kai kuriuos prieskonius; - ragauja ir bando nusakyti (nusako) skonį; - kočioja tešlą; - naudodamas formeles pjausto figūrėles; - mokosi pjaustyti (pjausto) maisto produktus naudodamas peilį; - mala grūdus girmomis, stalo malūnėliu.
Darbai su vilna	<ul style="list-style-type: none"> - kuria paveikslėlius iš vilnos - į numegztus kamuoliukus kemša vilną - veria vilnos kamuoliukus ant siūlų, ant piešto darbo klijuoja vilną. - iš smulkios vilnos (susuktos į kamuoliukus) dėlioja ornamentus kaip smulkias mozaikas; - iškerpa, žirkklėmis nupieštas figūrėles (gyvūnus) ir juos apklijuoja

	vilna; - mokosi pasiruošti, pasiruošia vilną vėlimui, ją velia; - iš suveltos vilnos gamina įvairius papuošalus, kt. darbelius;
Audimas, siuvimas, nėrimas	- suka siūlus į kamuolį; - bando įverti, įveria siūlą į adatą; - bando prisiūti, prisiuva sagą; - siuva (padedant) auklėtojai; - neria ant pirštu; - audžia kilimėlius ir kt.; - bando rišti, riša mazgą, - neria vąšeliu (padedant) auklėtojai; - bando kirpti, išsikerpa reikiamą medžiagos formą; - derina medžiagų, siūlų spalvas;
Buities darbai	- padeda auklėtojai, auklėtojos padėjėjai tvarkytis ir švarintis grupėje; - padeda padengti ir nurinkti stalą; - mėgdžiodami suaugusius šluoja, valo dulkes, plauna žaislus, skalbia lėlių drabužius, servetėles, plauna indus; - mėgdžiodami suaugusius tvarko grupės aikštelę priklausomai nuo metų laiko: grėbia lapus, kasa sniegą ir t. t.
Darbai lauke	- padeda suaugusiems sėti ir sodinti gėles, daržoves, jas auginti ir prižiūrėti; - padeda suaugusiems prižiūrėti augalus grupėje, darže (gėlyne), šiltnamyje, juos laistyti, ravėti; - mėgdžiodami suaugusius tvarko grupės aikštelę priklausomai nuo metų laiko: grėbia lapus, kasa sniegą ir t. t. - kartu su suaugusiais renka uogų, daržovių ir žolelių derlių, padeda juos sutvarkyti ir paruošti vartojimui; - atlieka įvairius rankų darbus lavindami smulkiąją motoriką (šveičia medieną, nužievina lazdeles darbeliams ir kt.)

SVEIKOS GYVENSENOS, TAISYKLINGOS LAIKYSENOS IR JUDĖJIMO ĮGŪDŽIŲ LAVINIMAS

Pedagoginis aspektas. Kūno judrumas tiesiogiai atspindi žmogaus sielos ir dvasios nuotaikas, be to, gebėjimas judėti turi lemiamos reikšmės kalbos ir pažintinių gebėjimų vystymuisi. Vaikai, kurie aktyviai juda, ruošiasi vis sudėtingesniam mąstymui, stiprėja vaikų pasitikėjimas savimi, savarankiškumas, gerėja sveikata, mažėja segamumas. Vaikai tampa saugesni juos supančioje aplinkoje, nes yra įtraukiami į rizikos vertinimo, prisiėmimo bei valdymo procesus. Todėl organizuojama daug įvairios, judrios veiklos, taikomi saliotogenezės (sveikatą puoselėjantys veiksniai) principai.

1. Judėjimo įgūdžių, taisyklingos laikysenos lavinimas:

- Darbinė veikla. Tai grupės tvarkymas (dulkių valymas, kambarinių gėlių priežiūra, žaislų tvarkymas ir t. t.), darbai lauke (lapų grabojimas, nešimas į kompostinę, aikštelės šlavimas, smėlio kasimas, sniego kasimas, daržo ravėjimas, derliaus nuėmimas ir kt.).

- Veikla lauke. Sąlygų sudarymas judėjimui, kad jis būtų kuo įvairesnis lavinant pusiausvyrą, vikrumą, ištvėrmę, jėgą. Kiekvieną savaitę (bet koku oru) suruošiami žygiai: prie upės, į šilą ar kitą vaikams saugią vietą. Nuėjus į saugią aikštelę, vaikams leidžiama laisvai judėti, žaidžiami judrūs žaidimai ir kt.

- Rankų darbai. Vaikai neria ant pirštukų, audžia kilimėlius, velia vilną, siuva, atlieka darbelius iš popieriaus, lipdo iš vaško ir molio. Visa tai pasitarnauja smulkiosios motorikos lavinimui.

- Rato ir pirštų, judrūs žaidimai. Kad žaidimai vyktų sklandžiai ir jų metu būtų ne tik žaidžiama, bet ir lavinami vaikų judesiai, laikysena, pedagogui reikia labai sekti savo laikyseną bei judesių kokybę, susipažinti su rato žaidimuose naudojamų judesių ypatybėmis (aukštyn-žemyn, pirmyn-atgal ir kt.).

2. Palankus mikroklimatas grupėje: bendravimas su vaikais vyksta nuoširdžiai, palaikant linksmą nuotaiką, skatinamas pasitikėjimas, suvokimas, kad, iškilus pavojui, šalia bus tas asmuo, kuris jį apgins, padės. Ši ankstyva patirtis ugdo gebėjimą įveikti baimę pačiam.

3. Subalansuota, sveikatai palanki mityba: suaugusiųjų nusiteikimas gyventi ir maitintis sveikai tiesiogiai formuoja vaikų sveikatai palankios mitybos įpročius: ugdomos teigiamos nuostatos ir sąmoningumas; formuojama teisinga valgymo kultūra; per elgesį su maisto produktais žadinamas dėkingumas žmogui, žemei; pasitelkiant savo paties pavyzdį, prie stalo skatinamas vaikų socialinis buvimas su kitais.

4. Organizmo stiprinimas:

Vaistažolių (augalų) terapija: vaikai darže augina vaistažoles, prieskoninius augalus, juos prižiūri, skina, džiovina, jais gardina arbatas, maistą;

Oro terapija: gerai vėdinamos patalpos, pietų miegas prie atviro lango, buvimas kieme, pasivaikščiojimai šile, išvykos į gamtą įvairiu metų laiku esant skirtingoms oro sąlygoms;

Vandens terapija: žaidimai su vandeniu kieme šiltuoju metų sezonu.

ASMENINIO, SOCIALINIO IR MORALINIO VYSTYMO SI SKATINIMAS

Darželyje kuriama *tinkama socialinė aplinka vaiko vertybinių nuostatų ugdymui(si)*. Vaikai ugdomi per suaugusiųjų **pamėgdžiojimą**. Per auklėtojo pavyzdį į vaiko išgyvenimus ir jausmus įeina ir tarpusavio santykių pavyzdys. Taip jis suranda ryšį su dorovės pradū, kuris, tačiau, nevaržo jo kaip išorinė taisyklė ar nurodymas. Pedagogas padeda pažinti aplinkinį pasaulį, moralines vertybes,

tarpusavio santykius ne tiek per aiškinius, kiek per jutimus, patyrimą ir veiklą. Toks ugdymo stilius sukuria darželyje atmosferą, kur visi vieni kitus supranta be daugiažodžiavimo ir ilgų paaiškinimų ar instrukcijų.

Valdorfo grupėje siekiama pusiausvyros tarp **asmeninio ir socialinio** vystymosi. Pavyzdžiui, vaikai tvarkosi nebūtinai ten, kur jie žaidė. Tvarkosi visi vienu metu, ir tam yra skiriama daug dėmesio ir laiko. Ryte atėję vaikai ir auklėtojos sveikinasi paduodami ranką. Tokiu būdu vaikai pajunta išskirtinį dėmesį. Tai padeda saugiau jaustis, moko drąsiai, pasitikinčiai bendrauti su suaugusiuoju.

Rato žaidimų metu kiekvienas vaikas išgyvena savo paties ir kitų vaikų reikšmingumą, svarbą, bendruomeniškumą. Žaidimų metu dažnai minimi vaikų vardai, prisimenami tie, kurie neatvyko į darželį. Dėmesys kiekvienam ir vardo paminėjimas puoselėja vaikuose saugumo jausmą, ugdo pasitikėjimą savimi ir aplinkiniais, moko pastebėti kitus žmones.

Darželyje kasdien būna **susikaupimo, rimties** akimirų. Pavyzdžiui, padėka prieš valgį, žvakės uždegimas, pasakos pakvietimas ir kt. Nuolat kuriama galimybė vaikams išgyventi džiaugsmą, dėkingumą, nuostabą. Prie bendro stalo sėdi ir suaugusieji, ir vaikai. Suteikiama galimybė pajusti vienas kito *artumą, dėmesį*, kiekvienas pasijunta laukiamas ir svarbus narys. Kol nepasakomi padėkos žodžiai niekas nepradeda valgyti. Taip mokomasi pagarbaus santykio su maistu, pratinamasi palaukti kitų. Nuo stalo pakylama tuomet kai visi padėkoja už vaišes. Atsineštos vaišės į darželį dalinamos į tiek dalių, kiek yra vaikų. Dalinamasi, kad visi, šalia esantys, jaustųsi laimingi.

Daug džiugių akimirų vaikams teikia **šventės**. Švenčių tikslas - natūralus vaikų ir suaugusiųjų buvimas kartu, todėl į daugelį švenčių kviečiami ir tėvai. Švenčiamos katalikiškos šventės, tradicinės Valdorfo šventės, kartu vykstama į keliones, organizuojamos mugės. Vaikai mato ruošimąsi, *bendravimą*, mato suaugusiojo *iškilmingumo, susikaupimo* akimirą. Tokios akimirkos sukrauna vaikų širdelėse neįkainojamus turtus, kurie vėliau išauga į dorybes.

Vaikų gimtadieniai ruošiami su tėvų pagalba, kuriant gimtadienio istorijas paremtas realiu vaiko gyvenimu. Grupės vaikai gimtadienio proga nupiešia piešinius ar padovanoja pačių padarytas dovanėles draugui. Tai inspiruojama ir auklėtojos pavyzdžiu, nes ji kiekvienam vaikui, švenčiančiam gimtadienį, paruošia savo rankų darbo dovanėlę. Dovanojant paprastas dovanas, vaikai pratinami gėrėtis mažais dalykais, džiaugtis pačiu dovanojimo procesu, o ne dovanų brangumu, įmantrumu.

Ritmingai pasikartojančios veiklos tam tikromis savaitės dienomis ir reguliarius metinių švenčių šventimas įgalina vaikus pamatyti metų eigos ir laiko atsikartojimą. Tai suteikia pasitikėjimo pasauliu ir žmonėmis ir sudaro pagrindą socialinėms kompetencijoms įgyti.

Grupės lanko **mišraus amžiaus** vaikai - nuo trejų iki septynerių metų amžiaus. Vaikų grupė tai tarsi maža visuomenė, kurioje gali būti *įvairių socialinių sluoksnių, įvairių gebėjimų* asmenybės.

Tokioje asmenybių įvairovėje akcentuojami kiekvieno privalumai, mokoma gerbti kiekvieną, nepriklausomai nuo jo gebėjimų. Kartu mažų vaikų grupė – tarsi išplėstinė šeima, kurioje yra įvairaus amžiaus vaikai. Mišrus vaikų amžius grupėje skatina *padėti* vieni kitiems (nusirengti, apsirengti ir pan.), pratina būti *tolerantiškais*, nesišaiptyti iš mažiau sugebančio, nerangesnio ar drovesnio draugo. Mažesnieji, stebėdami vyresnius vaikus, mokosi bendrauti ir žaisti. Tokioje grupėje vaikai mokosi *draugiškumo* ir *empatijos*, siekiama užkirsti kelią patyčioms.

Didelis dėmesys Valdorfo grupėje yra skiriamas **pasakoms**. Pasakose slypi tikroviška ir gili *žmogaus esmės samprata*. Jos praturtina tą vaiko sielą, iš kurios vėliau formuojasi viltys, idealai. Pasakų įvykiai vaikui prasmingesni negu suaugusiųjų gyvenimas. Pasakos tai ir vaiko sielos, vaizduotės apsauga nuo negatyvių išorinio pasaulio išpuolių. Jos padeda išsaugoti vaikystę, žmogiškumo esmę, padeda vyresniems vaikams susiorientuoti konkrečiose situacijose, nors tai ir nėra asmeniškai įvardinama. Klausydamasis pasakų, vaikas nejučiomis sprendžia svarbius savo raidos klausimus, tvarko savo vidų – patirtį, jausmus, troškimus.

Darželyje vaikai stiprina ryšį su **gamtos** pasauliu. Jie išmoksta vertinti gamtos dovanas ir suprasti jos procesus, formuojasi pagarbos gamtai jausmas. Darželio teritorijoje yra daržas, sodas, kuriuose vaikai kartu su suaugusiais atlieka įvairius darbus.

Vaikams akcentuojama **aplinkos priežiūra**, rūpinimasis daiktais, žaislais. Patvarūs mediniai žaislai ne tik gaminami ir naudojami grupėje, bet ir atnaujinami – šveičiami bei taisomi drauge su vaikais.

Bendravimas su kitais tenkina vaiko socialinius poreikius, lemia jo augimo ir vystymosi sėkmę. Valdorfo pedagogikoje labiau akcentuojami bendravimo ir savitarpio pagalbos, o ne rungtyniavimo ir konkurencijos santykiai. Mokomasi gerbti kiekvieną, nepriklausomai nuo jo gebėjimų, akcentuojami kiekvieno privalumai, **unikalumas ir vertingumas**. Remiantis šiomis nuostatomis, skatinamas asmeninis, socialinis ir moralinis vaiko vystymasis, ugdomas rūpestingas vaiko požiūris į jį supantį pasaulį. Vaikų lytiškumas darželyje neakcentuojamas, sudaromos lygios galimybės ir sąlygos rinktis veiklą neskirstant pagal lytį – staliaus užsiėmimai, rankų darbai (audimas, vilnos vėlimas, nėrimas ant pirštų, siuvimas), buities darbai (indų, grindų plovimas, darbai darže, sode ir kt.). Darželyje vaikai mokosi bendrauti vienas su kitu, dalintis, dirbti kartu ir bendradarbiauti, pasitikėti draugu, užmegzti gerus santykius su vaikais ir suaugusiais. Vaikų adaptacija darželyje bei vaikų turinčių įvairius sutrikimus ugdymas(is) yra sėkmingesnis ir pozityvesnis; vaikai lengviau įgyja pradinius socialinius gebėjimus, jaučiasi saugesni, jei ilgesnį laiką praleidžia lauke.

UGDYMAS PER JUTIMUS

Valdorfo pedagogikos teorijoje kartais išskiriama 10, 12 ir net daugiau jutimų. Be visuotinai priimtų penkių jutimų dar kalbama apie geros savijautos, šilumos, judėjimo, pusiausvyros, kalbos ir kitas ypatybes ar pojūčius. Siekiant aiškumo ir paprastumo, programos skyriuje „Ugdymas per jutimus“ remiamasi šiuolaikinėje psichologijoje ir pedagogikoje visuotinai priimtu skirstymu į penkis pagrindinius jutimus.

Pedagoginis aspektas. Jutimų ugdymo tikslas darželyje – visybinis, nevienpusiškas asmenybės vystymasis. Siekiama, kad kiekvienas jutimas taptų pagaulesnis niuansams, kuo labiau diferencijuotas. Juslinei aplinkai darželyje skiriamas ypatingas dėmesys, nes nuo jos didele dalimi priklauso, ar sveikai vaike formuosis pojūčių organai.

Ugdant jutimus, atkreipiamas dėmesys į tai, kad kiekvienas jutimasis patyrimas vaike sukelia simpatiją arba antipatiją. Tokiu būdu dominuojantys vaiko gyvenime malonūs ar nemalonūs potyriai duoda pagrindą susiformuoti dominuojančioms žmogaus nuotaikoms ir nuostatoms, kurios įtakos asmenybės vystymąsi ir tolesniame gyvenime, todėl juslinei aplinkai darželyje skiriamas didelis dėmesys. Vaikai skatinami darželyje natūraliai patirti ir suvokti realų pasaulį (kompiuteris, TV, radijas šiuo požiūriu žalingi). Pirmasis gyvenimo septynmetis – tai laikas, kai jutimai vaike kaip niekad atviri. Jei jų tinkamai nepuosisime šiame tarpsnyje, tai vėliau sunku bus kompensuoti ugdymo spragas.

Penkių pagrindinių jutimų ugdymas

Lytėjimo jutimas susijęs su saugumo jausmu, pasitikėjimu aplinka.

Kas padeda jį vystyti?	Kas kliudo?
<ul style="list-style-type: none"> - Natūralios medžiagos vaiko aplinkoje. - Veiklai lauke bei grupėje skirtų medžiagų įvairovė. - Žaidimai lauke su vandeniu. - Žaidimai lauke su natūralia, gamtine medžiaga (pagaliai, akmenėliai, kankorėžiai ir kt.). - Suaugusiojo santykis, prisilietimas (rankos padavimas sveikinantis, apkamšymas prieš miegą, sušukavimas, kt.). - Patogūs, tinkami, natūralūs drabužiai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Plastmasė, sintetika, kt. nenatūralios medžiagos vaiko aplinkoje. - Jų per didelė gausa - Draudimai (suaugusiųjų baimė, kad vaikai gali sušlapti ir susirgti, susižeisti) - Kai vaikas liečiamas abejingai, be rūpestingumo, apleistas. - Sintetiniai, per ankšti rūbai.
<ul style="list-style-type: none"> - Galimybė vaikui nesaugoti drabužių lauke – ridinėtis, kontaktuoti su smėliu, purvu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Besąlyginiai draudimai
<ul style="list-style-type: none"> - Suteikimas vaikui savarankiškumo, galimybės 	<ul style="list-style-type: none"> - Kai vaikas liečiamas, myluojamas neišsaugant

pabūti vienam.	jo autonomiškumo.
----------------	-------------------

Uoslės jutimas susijęs su simpatija ir antipatija.

Kas padeda jį vystyti?	Kas kliudo?
<ul style="list-style-type: none"> - Kai vaikams sudaromos sąlygos patirti kuo įvairesnius kvapus, uostant augalus, maisto produktus (pvz., skirtingai kvepia švieži ir nešvieži, chemikalais apdoroti vaisiai). - Naudojami kvepiantys „miego maišeliai“, natūralaus kvepiančio aliejaus lašiukai, žvarbiu oru grįžus iš lauko, nusiplovus rankas. - Kai kiekviena šventė turi savo išskirtinius malonius kvapus (pvz. Kalėdos – mandarinų, Velykos – mielinio pyrago ir pan.). - Kai vaikas gauna daug simpatinių įspūdžių. Kvėpavimas sukelia simpatiją. Patalpa, vaiko patalpai turi maloniai kvepėti. - Kai aplinkoje daug įvairių natūralių kvapų (prieskoniniai augalai, gėlės, žydintys, kvepiantys krūmai, medžiai kieme, vaško žvakė ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dėl chemikalų ore, intensyvių cheminių kvapų vaiko uoslei sunku diferencijuotai vystytis. - Per stiprūs kvapai vaiko aplinkoje, nustelbiantys kitus kvapus (chloro, stiprių kvapų, kt.). - Prastai išvėdintos patalpos. - Pasibjaurėjimą sukeliantys įspūdžiai (atviros šiukšliadėžės, nemalonūs, stiprūs kvapai ir pan.).

Skonio jutimas susijęs su pasitenkinimo jausmu.

Kas padeda jį vystyti?	Kas kliudo?
<ul style="list-style-type: none"> - Kai maistas gaminamas tokiu būdu, kad pačių produktų skonio nenustelbtų priedų tendencingas skonis. - Pačių vaikų auginamos uogos, daržovės, prieskoniniai augalai, kuriuos patys skina, ragauja (braškės, žemuogės, agurkai, žirniai, svogūnų laiškai, laiškiniai česnakai ir kt.). - Estetinis aplinkos formavimas, skoninga aplinka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skonį niveliuojantys produktai (kečiupas, kt.). - Skurdi daržo, sodo aplinka. - Neestetiška, neskinga aplinka.

Regos jutimas susijęs su šviesos ir spalvos išgyvenimu.

Kas padeda jį vystyti?	Kas kliudo?
<ul style="list-style-type: none"> - Kai kreipiamas dėmesys į subtilius spalvinius niuansus gamtoje. - Suaugusiojo dėmesys, nusistebėjimas, atkreipiant vaikų dėmesį į gamtoje vykstančius reiškinius ar supančią aplinką. - Harmoningas spalvų derinimas patalpoje, interjere. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ryškios, rėkiančios spalvos kliudo pamatyti niuansus. - Suaugusiojo abejingumas, pasyvumas, ne pastabumas. - Patalpa perkrauta spalvų gausa. Naudojamos tamsios (juoda) spalvos.

Klausos jutimas susijęs su gebėjimu ne tik girdėti, bet ir išgirsti, įsiklausyti, su meile priimti garsus.

Kas padeda jį vystyti?	Kas kliudo?
<ul style="list-style-type: none"> - Kai suaugusiojo kalbos tempas pritaikomas prie vaiko sugebėjimo klausytis (kalbama aiškiai, neskubant). - Gyvas dainavimas, muzikavimas grupėje bei lauke (rato žaidimai atšilus orams žaidžiami lauke, muzikos instrumentų zona lauko aikštelėje).. - Tylos, ramybės momentai. - Gamtos garsų klausymas natūralioje aplinkoje (pasivaikščiojimo į mišką, šilą metu). 	<ul style="list-style-type: none"> - Neaiški suaugusiųjų kalba, skubotumas, dirbtinė, nenatūrali intonacija. - Elektroninių, techninių garsų perteklius. - Akustinės perkrovos (radijas, TV, kt.). - Retas buvimas gamtoje

UGDYMO(SI) PRIEMONĖS

Ugdymo(si) priemonės - tikslingos, ekologiškos, natūralios, estetiškos, įvairios priemonės: *rankų darbams* (siūlai, adatos, žirklys, medžiagų atraižos, vilna ir kt.); *meninei veiklai, kūrybai* (tapymui, lipdymui, vaškas, molis, instrumentai muzikavimui ir kt.); *buities darbams, maisto gaminimui* (puodai, dubenys, maisto gaminimo įrankiai, viryklė, šluotos ir kt.); *lauko žaidimams ir darbams* (šiltnamis, komposto dėžė, daržai, lauko virtuvėlės, įvairūs indai, sodo ir daržo įrankiai, augalų sėklos, sodinukai, lauko baldai, priemonės pojūčių lavinimui – akmenėliai, mulčas, gamtinė medžiaga, ir kitos lauko priemonės); *žaidimams* (stalo žaidimai, konstrukciniai žaidimai iš natūralių medžiagų, siužetiniai žaislai (rankų darbo lėlės, baldeliai, indai, žmonių buitės, profesijų atributai, kuo mažiau išbaigtos medinės mašinėlės, gyvūnų figūrėlės ir kt.) įvairios skraistės, įrankių rinkiniai ir kt.); *pažintinei tiriamajai veiklai, kalbos ugdymui* (enciklopedijos, vaikiškos knygos, albumai, priemonės tyrinėjimams, eksperimentams, žaidimai ir kt.); *judėjimo įgūdžių lavinimui* (kamuoliai, šokdynės, lankai, virvės, kėgliai, taikiniai, kojokai ir kt.); *įranga* (kamštinės lentos, magnetinė lenta, širmos, kilimėliai, pagalvėlės, sekcijos, lentynos, spintelės ir kt. baldai, metodinė medžiaga, fotoaparatas, keramikos krosnis, filmavimo kamera ir kita techninė įranga skirta pedagogams pasiruošti ugdomajai veiklai ir kt.)

ŠEIMOS IR PEDAGOGŲ BENDRADARBIAVIMAS

Glaudus tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu bei pagarba. Tėvai ir pedagogai yra dvi jėgos labiausiai priartėjusios prie vaiko, vienodai atsakingos už vaiko ugdymo(si) ir asmenybės tobulėjimo sėkmę. Tinkamas pedagogų bendradarbiavimas su tėvais padeda sukurti vaiko poreikius atliepiančią aplinką, kurioje gali laisvai ir harmoningai skleistis visos jo galios.

Bendradarbiavimas su šeima Valdorfo darželyje grindžiamas R. Šteinerio „Trijų dalių socialinės tvarkos“ teorija. Ši teorija – tai būdas suvokti dinamišką esminę sąveiką tarp trijų socialinio gyvenimo sričių: kultūrinės – dvasinės, ekonominės, juridinės (teisinės).

Darželyje kultūrinę - dvasinę sritį atitinka ugdymo programa, darbas su vaikais, kuris turėtų būti visiškai priskiriamas pedagogų kompetencijai. Ugdymas prilyginamas menui, ir, kaip menininkas kurdamas programą, pedagogas turi turėti laisvę.

Ekonominiais, ūkiniais įstaigos reikalais rūpinasi vaikų tėvai, jų bendrija. Jie rūpinasi institucijos materialine gerove ir jos socialiniu gyvenimu – keitimusi informacija, talkų bei mugių organizavimu, būtinų piniginių fondų paieškomis. Aktyvus tėvų dalyvavimas skatina neformalų darželio bendruomenės narių bendravimą, kuris sudaro palankią terpę paremti vieniems kitus. Ši parama ir reiškia ekonominės srities principo – brolybės – realizavimą.

Juridinė sritis – tai tarpusavio susitarimų sritis. Čia vyrauja lygybės principas. Svarbu, kad visi – tiek pedagogai, tiek tėvai vykdytų tarpusavio susitarimus ar sutartis su kitomis institucijomis.

Bendradarbiavimas su tėvais vyksta pagal trijų pakopų programą. Pagrindiniai šios programos akcentai: socialinis kontekstas; bendruomeniškumas; lygiateisiškumas.

I programos pakopa – darbas su darželio nelankančių vaikų tėvais - „Priešdarželinė“ tėvų grupė. Joje tėvai įgyja praktinių ir teorinių žinių apie Valdorfo pedagogiką, darželio veiklos ypatumus, principus, ugdymo šeimoje ir darželyje tęstinumą.

II programos pakopa – įsiliejimas į bendruomenę. Tai tėvų įtraukimas į darželio gyvenimą - šventės, susirinkimai, kelionės, išvykos, bendros talkos, individualūs pokalbiai, konsultacijos, seminarai, dalyvavimas ugdymo procese. Šeimų parama šeimoms – materialinė parama (drabužiai, knygos, žaislai ir pan.), dvasinė (bendravimas už darželio ribų, dalijimasis patirtimi, iškilusiomis problemomis ir pan.).

III programos pakopa – bendradarbiavimas su priešmokyklinio amžiaus tėvais - informacinė, konsultacinė veikla dėl ugdymo tęstinumo ir adaptacijos mokykloje, dalyvavimas ugdymo procese (tėvų iniciatyva organizuojamos ekskursijos į muziejus, edukacines valandėles įvairiose įstaigose, organizuojami užsiėmimai pietų miego metu), projektinė veikla.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo formos

Individualūs pokalbiai, konsultacijos. Šių pokalbių metu tėvai išsako savo lūkesčius, norus bei pageidavimus. Pedagogas sužino svarbią informaciją apie vaiką, bei pateikia žinių apie vaiko savijautą, adaptaciją darželyje, individualų vystymąsi, poreikius ir ugdymo prioritetus.

Tėvų susirinkimai. Jų metu aptariami įvairūs ugdomosios veiklos aspektai, išrenkamas tėvų atstovai įstaigos savivaldoje. Susirinkimų metu tėvai susipažįsta su visa pedagogų komanda: auklėtojais, papildomo ugdymo specialistais. Aptariami artimiausi renginiai, šventės, supažindinama su švenčių specifika, tęsiami pokalbiai apie Valdorfo pedagogiką bei filosofiją.

Bendri renginiai – šventės, žygiai, kelionės, spektakliai, vakaronės, mugės - organizuojami pedagogų ir tėvų iniciatyva. Vyksta aktyvus bendradarbiavimas - tėvai kartu su pedagogais ruošia vaidinimus šventėms, siuva lėles spektakliams, organizuoja transportą išvykoms ir pan. Bendri renginiai suartina ne tik pedagogus su tėvais, bet ir tėvai noriai bendrauja tarpusavyje, vaikai, matydami bendradarbiavimo pavyzdį, palaiko tėvų ir pedagogų autoritetą, bei mokosi bendrauti.

Talkos – tai betarpiškas bendradarbiavimas su tėvais puošiant, puoselėjant darželio aplinką, įrengiant saugią ir estetišką vaikų buvimo vietą. Talkos vyksta ne darbo metu, savaitgaliais ar vakarais, priimamas bendras sprendimas ką reikia atlikti (sodinti, įrengti sūpuokles, atvežti smėlį, sukasti kalnelį ir pan.). Tokiu būdu šeima ir vaikų darželis nėra viena nuo kitos izoliuotos sistemos.

Anketiniai tyrimai – mokslo metų pradžioje tėvai atneša išsamų pasakojimą apie vaiką ir šeimą pagal iš anksto pateiktus klausimus. Baigiantis mokslo metams, tėvai užpildo anketą, kurioje nurodo, kaip pasikeitė vaikas per mokslo metus, ką reikėtų keisti, pateikia pasiūlymus. Vykdomas buvusių auklėtinių adaptacijos mokykloje tyrimas – pateikiamos anketos tėvams ir buvusių auklėtinių mokytojams.

Padėkos šeimoms už paramą ir pagalbą – tai pedagogų, vaikų ir visos bendruomenės padėkos (asmeniškai, stenduose, pagerbiant švenčių metu padėkos raštais, atsiminimų suvenyrais).

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Darželyje nuolat kaupiama, interpretuojama ir apibendrinama informacija apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą. Vaiko vertinimas padeda pedagogams analizuoti darželį lankančio vaiko pasiekimų kaitą. Vertinimas yra:

- objektyvus ir visapusiškas;
- jautrus, humaniškas, konfidencialus;
- nežeidžiantis vaiko orumo;
- skatinantis ir žadinantis sėkmės pojūtį, tikėjimą savo jėgomis;
- suteikiantis pasitikėjimo savimi ir savo jėgomis, ugdantis savo vertės jausmą.

Informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą rinkimo metodai ir būdai

Pagrindinis vaiko pažinimo ir vertinimo metodas darželyje – **stebėjimas**. Gali būti taikomi ir kiti būdai – pokalbis su vaiku ir jo tėvais (kasdieniniai ir individualūs pokalbiai); pokalbiai su specialistais ir kitais pedagogais; vaiko veiklos ir kūrybos darbelių analizė, vaiko kalbos užrašai, vaiko elgesio faktų analizė, atskirų situacijų aprašymas; vaiko įsivertinimas; anketos tėvams; vaiko aptarimas mokytojų kolegijoje.

Vertinimo tikslas - nustatyti koks vaiko kompetencijos lygis įvairiose ugdymo(-si) pasiekimų srityse. Siekti, kad vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas padėtų vaikui sėkmingai augti, tobulėti ir bręsti atsižvelgiant į jo individualias galimybes ir numatant tolesnio ugdymo(si) gaires.

Vaikų pasiekimai ir pažanga įstaigoje vertinami vadovaujantis Valdorfo pedagogikos principais ir fiksuojami pagal aštuoniolika vaiko ugdymo(si) sričių, vadovaujantis kiekvienos srities išskirta esmine nuostata ir esminiu gebėjimu, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki 6-erių metų, t. y. per visą ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpį. Priešmokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai ir pažanga vertinami pagal 5 kompetencijas (pažinimo, socialinė, sveikatos, komunikavimo, meninė).

Vertinimo dažnumas

Vaiko ugdymo(si) pasiekimai vertinami du kartus per metus (išryškėjus poreikiui - tris kartus) – rudenį ir pavasarį. Pirmasis vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje, kurio tikslas – fiksuoti vaiko pasiekimus, individualius ypatumus ir numatyti jo ugdymo(si) kryptį (tikslus ir uždavinius), ugdymo individualizavimo ir paramos vaikui formas. Antrojo vertinimo paskirtis - įvertinti vaiko pasiekimų ir pažangos lygį pasiektą per metus.

Vertinimo vykdytojai ir dalyviai

Vaiko ugdymo(si) pažangos vertinimą atlieka vaikai, grupės pedagogai, tėvai. Vertinime gali dalyvauti kiti pedagogai bei specialistai: meninio ugdymo, kūno kultūros, socialinis pedagogai, logopedas, psichologas

Informacijos apie vaiko pasiekimus dokumentavimas

Vaiko daroma pažanga, pasiekimai ir pastangos aprašomi ir fiksuojami darželio pedagogų parengtame *Vaiko pasiekimų ir pažangos aplanke*. Jis skirtas padėti pedagogams tikslingai stebėti vaikų ugdymo(si) pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymo(si) poreikius. Aplanke pateikiami visų vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, kompetencijų įrodymai, pedagogas nuolat kaupia vaikų kūrybinius darbus, išsakytas idėjas, mintis, nuotraukas ir pan.

Tėvai pažangos ir pasiekimų aplanke išsako savo lūkesčius, poreikius bei įsipareigojimus; susirinkimų, individualių pokalbių (pagal pedagogų sudarytą tvarkaraštį) metu nuolat informuojami apie vaiko daromą pažangą.

Kam ir kaip bus panaudojama vertinimo informacija

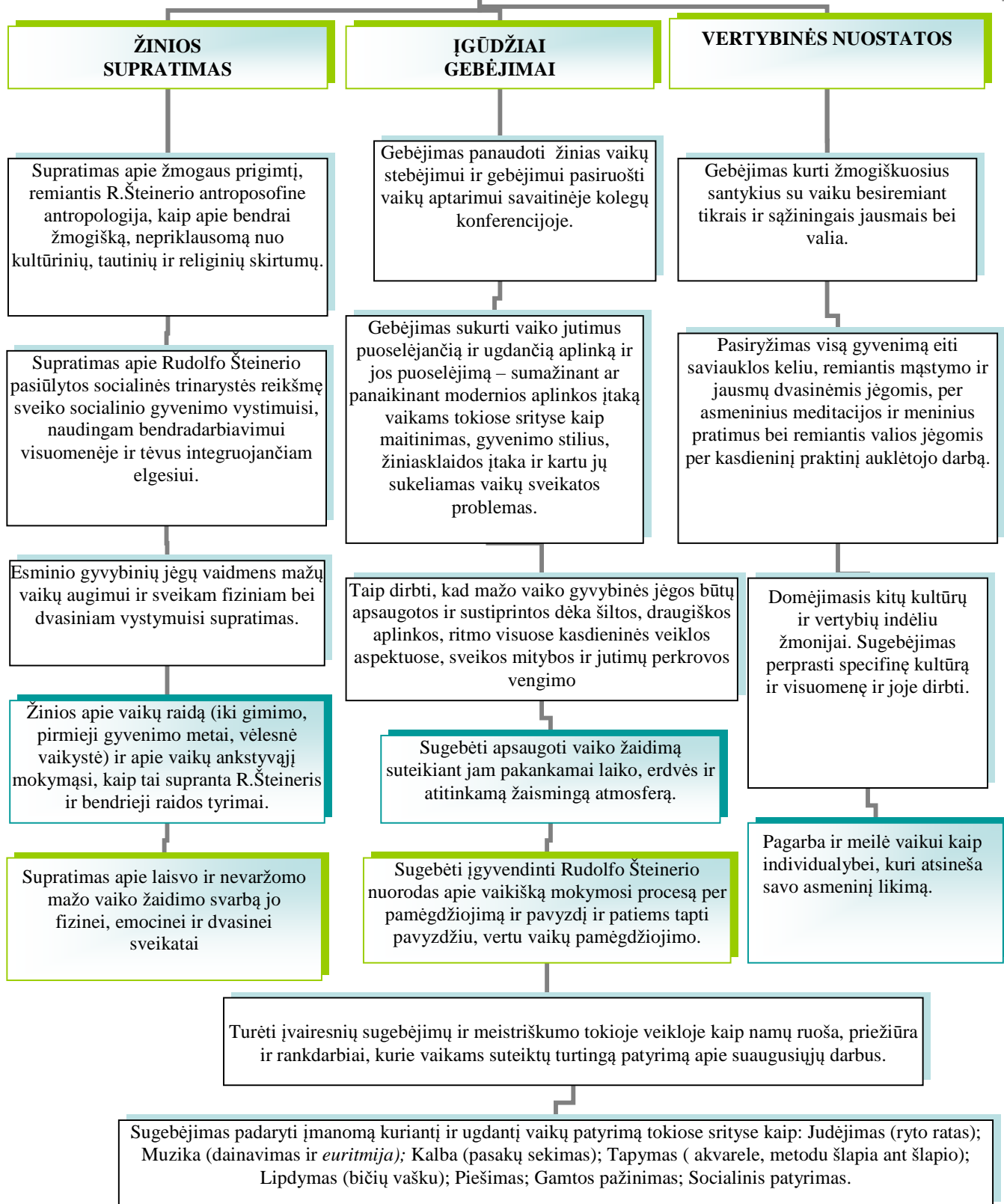
Vertinimo duomenys ir rezultatai panaudojami planuojant ugdymo procesą, numatant vaiko ugdymo individualizavimo galimybes, numatant savo – pedagogo – kompetencijų tobulinimo sritis, bendradarbiaujant su tėvais vaiko ugdymo klausimais ir kt. Vaikų ugdymosi pasiekimai iliustruoja ir kitas įstaigos veiklos sritis. Jais remiantis analizuojama ugdymo programa, aptariami darželio metų veiklos planai, įstaigos veiklos įsivertinimo rezultatai.

VALDORFO DARŽELIO PEDAGOGAS

„Vaikas formuoja savo asmenybę ne tik pagal tai, ką mes jam sakome, bet ir pagal vidinę mūsų nuostatą, pagal mūsų vidinio mąstymo kokybę ir mūsų vidinius jausmus... Mums nereikalingas joks kitas metodas, tik tapti žmogumi, vertu vaiko pamėgdžiojimo...“ (R. Šteineris)

Ugdymą, jo kokybę įmanoma realizuoti tik tuo atveju, jei pats pedagogas nuolat tobulėja, ugdomi. Realus pedagogikos pagrindas – tai žmogiškas pedagogo ir vaiko bendravimas, jų tarpusavio sąveika. Todėl kiekvienoje konkrečioje ugdymo situacijoje vaikus veikia ne vien pedagoginiai metodai, aplinka ar kiti veiksniai, bet ir pedagogo asmenybė, jo paties sugebėjimas mokytis, tobulėti, bendrauti, suprasti, nujausti. Vaikai nesąmoningai jaučia, ar jų auklėtojas vystosi, keičiasi, yra nuolatiniame savikūros procese, ar jis viduje yra tingus, sustingęs, nuobodus.

VALDORFO DARŽELIO AUKLĖTOJOS KOMPETENCIJA

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853).
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001-10-30 įsakymas Nr. 1446 „Dėl netradicinio ugdymo koncepcijos“.
3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004-05-17 įsakymas Nr. 761 „Dėl Valdorfo pedagogikos Lietuvoje sampratos“ (Žin., 2004, nr. 83-3031).
4. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-02-07 įsakymas Nr. 179 „Dėl rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos patvirtinimo“.
5. Andriekienė R. M., Ruzgienė A. Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda, 2001
6. Bitinas B. Ugdymo filosofija. – Vilnius: Enciklopedija, 2000.
7. Blatman E., Kišnikas R. Vaikų žaidimai. Žaidimai ir žaislai. Vilnius, 2000.
8. Brochmann I. Vaikų piešinių paslaptys. – Vilnius: Presvika, 1998.
9. Dodge D.T., Rudick Sh., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika. 2008.
10. Europos tėvų teisių ir pareigų chartija. – Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
11. Goebel W., Glochler M. Padėkime augti. Vilnius, 2006.
12. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. Kaunas, 2002.
13. Griunelius E.M. Ankstyvosios vaikystės pedagogika: Valdorfo vaikų darželis. – Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 1999.
14. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. - Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
15. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. – Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
16. Langas P. Tegul vaikai auga neskubinami. – Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 2004.
17. Langas P., Piūler S. Vaikystė pavojuje. - Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 2002.
18. Musteikienė G. Žaidimai rankų pirštams mankštinti. – Šiauliai, 2001.
19. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti.- Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
20. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės. 2001.
21. Ozmon H. A., Craver S.M. Filosofiniai ugdymo pagrindai. – Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras, 1996.
22. Scott D. Sampson Kaip užauginti gamtos vaiką. – Vilnius: Vaga. 2016.
23. Šteineris R. Vaiko ugdymas dvasios mokslo požiūriu. – Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 1998.
24. Šteineris R. Žmogiškosios esybės vystymasis. - Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 2000.
25. Žilienė D. Žmogaus slėpiniai ir pedagogika. – Vilnius: Lietuvos Valdorfo pedagogikos centras, 1997.
26. Meyer R. The Wisdom of fairy tales. – Edinburgh: Florins Books Anthroposophy Press, 1995.
27. <http://laukodarzelis.lt>

PRITARTA

Valdorfo darželio „Šaltinėlis“ tarybos 2019-04-04 protokolu Nr. 2

DIENOS RITMAS

Vaikų atvykimas, laisvi žaidimai (iškvėpimas)

Tvarkymasis, rankų plovimas (perėjimas)

Maldelė, pusryčiai (įkvėpimas)

Tvarkymasis po pusryčių (perėjimas)

Laisvi kūrybiniai žaidimai, darbo stalas (iškvėpimas)

Tvarkymasis, sukvietimas į ryto ratą (perėjimas)

Ryto ratas, veikla pagal savaitės ritmą (įkvėpimas)

Rengimasis pasivaikščiavimui (perėjimas)

Laisvi žaidimai lauke, pasivaikščiavimas, lauko darbai (iškvėpimas)

Grįžimas į grupę, nusirengimas, rankų plovimas (perėjimas)

Savaitės pasaka, pietūs (įkvėpimas)

Ruošimasis miegui (perėjimas)

Lopšinė, migdymas, poilsis (iškvėpimas)

Kėlimas, rengimasis, lovų klojimas (perėjimas)

Maldelė, vakarienė (įkvėpimas)

Stalo tvarkymas, indų skalavimas (perėjimas)

Laisvi kūrybiniai žaidimai kieme arba grupėje (iškvėpimas)

Išvykimas

SAVAITĒS RITMAS

PIRMADIENIS

Tvarkymasis

Lipdymas iš molio

ANTRADIENIS

Muzika

Lipdymas iš vaško

TREČIADIENIS

Pasivaikščiojimas

KETVIRTADIENIS

Muzika

Liejimas akvarele

PENKTADIENIS

Maisto gaminimas

METŲ RITMAS

